

Ўз миллий ғоясига
эга бўлган халқ ва
давлат мустақкам,
қудратли ва обод
бўлади.

Ислом КАРИМОВ

БОЛАЛАРНИНГ СЕВИМЛИ МАСКАНИ

Bolalar sporti

Президентимиз Ислом Каримовнинг 2010 йил 5 майда қабул қилинган «Болалар спорти объектларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори жойларда болалар спорти объектларидан самарали фойдаланиш, уларнинг мод-

дий-техник базасини мустақкамлаш, болаларни жисмоний тарбия ва спортга янада кенгрок жалб этишда муҳим дастуриламал бўлмоқда.

Тошкент вилоятида ҳам мазкур ҳужжат ижроси юзасидан муайян ишлар амалга оширилаётир. Ўтган вақт мобайнида вилоятдаги бир қатор мак-

табгача таълим муассасалари ҳамда болалар спорт мажмуаларида бадий ва спорт гимнастикаси, енгил атлетика ва бошқа спорт турлари бўйича қўшимча секциялар ташкил этилди.

(Давоми 15-бетда.)

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИНИНГ РОССИЯГА ТАШРИФИГА ДОИР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Россия Федерацияси Президенти Владимир Путиннинг таклифига биноан 2013 йил 14-15 апрель кунлари расмий ташриф билан Россияда бўлади.

Ташриф доирасида давлат раҳбарлари икки томонлама ҳамкорлики янада ривожлантириш масалаларини муҳокама қиладилар, минтақавий ва халқаро аҳамиятга эга долзарб муаммолар юзасидан фикр алмашадилар.

Ташриф якунлари бўйича 2013-2017 йилларга мўлжалланган Иқтисодий ҳамкорлик дастурини, Сармояларни рабатлантириш ва ўзаро ҳимоя қилиш тўғрисидаги битим ҳамда икки мамлакат Президентлари томонидан 2012 йил 4 июнь кунли Тошкент шаҳрида имзоланган Ўзбекистон Республикаси билан Россия Федерацияси ўртасида Стратегик шериклики чуқурлаштириш тўғрисидаги декларацияда белгиланган мақсад ва вазифаларни амалга оширишга қаратилган бошқа ҳужжатларни имзолаш режалаштирилмоқда.

БОЛАЛАРГА МЕХҲ ВА ҒАМХЎРЛИК КЎРСАТИЛМОҚДА

А.Хлебущкина номидаги 22-Меҳрибонлик уйи ҳудудида мазкур муассасанинг пойтахтимиздаги академик лицей ва касб-ҳунар коллежларида ўқиётган, шахсий турар-жойи бўлмаган битирувчилари учун янги бино барпо этилди.

Ёш авлод ҳақида ғамхўрлик қилиш,

Qaror va ijro

уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш келажақда ривожланиш салоҳиятига эга жамиятнинг муҳим жиҳатларидандир. Ўзбекистон мустақилликка эришган, болалар саломатлиги, уларнинг баркамол ривожланиши, сифатли билим олиши ҳақида ғамхўрлик

қилиш давлат сиёсатининг устувор йўналишига айланди. Президентимиз Ислом Каримов раҳнамолигида жамиятнинг энг ҳимояга муҳтож қатлами – ота-она меҳридан маҳрум бўлган етим болаларга катта эътибор қаратилмоқда.

(Давоми 2-бетда.)

TOSHKENT
16-17 APRIL 2013

ЎЗОД YURTNING OBOD UYLARI ҲАМ ҚУЛАЙ, ҲАМ АРЗОН

Авваллари қишлоқ кишилари шаҳарлардаги барча шароитларга эга кўркем уйларга ҳавас қилган бўлсалар, бугун шаҳарликлар уларга ҳавас билан қарамокда, десак хато бўлмайди. Президентимиз ташаббуси билан қишлоқ жойларда намунавий лойиҳалар асосида қуриляётган, ҳудуд кўркига кўрк қўшаётган замонавий уй-жойлар, улардаги қулайликлар шаҳарниқидан асло қолишмайди.

Мамлакатимизнинг барча ҳудудларида бўлгани каби Бухоро вилоятида ҳам қишлоқ аҳоли массивларида яқка тартибдаги уйлар барпо этилиши қурилиш индустрияси ривожига салмоқли таъсир кўрсатди. Давлатимиз раҳбарининг 2010 йил 8 сентябрда қабул қилинган «Қишлоқ жойларда уй-жойларни лойиҳалаштиришни тақомиллаштириш ва қурилишнинг яхшилаш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғри-

сида»ги қарори асосида уйларни қуришда маҳаллий материаллардан фойдаланиш белгилаб берилгани бунда асосий омил бўлмоқда.

Вилоятда мазкур қарор ижросини таъминлашга қаратилган саъй-ҳаракатлар самарасида маҳаллий қурилиш материаллари ишлаб чиқариш ҳажми сезиларли даражада ошди. Хусусан, деворбоп материаллар етказиб берадиган гишт заводлари замонавий

технологиялар асосида жиҳозланди.

Жондор туманида «Қишлоқ қурилиш банк» томонидан ажратилган кредит ҳисобига намунавий лойиҳалар асосида уй-жойлар қурилишига хизмат қиладиган йилгига 20 миллион дونا деворбоп материал ишлаб чиқариш қувватига эга йирик корхона — «Қишлоқ қурилиш сервис» масъулияти чекланган жамияти фаолияти йўлга қўйилди.

(Давоми 2-бетда.)

АТТЕСТАЦИЯ ВА АККРЕДИТАЦИЯ

таълим муассасасининг ўз зиммасидаги вазифаларни қай даражада бажараётганига баҳо беради

Айрим ҳолларда эса назорат ишлари аттестациядан ўтказилаётган мактаб ўқитувчилари томонидан олиниши ҳоллари ҳам кузатилган.

3-бет

МУЛЬТФИЛЬМ ЭРТАК ЎРНИНИ БОСА ОЛАДИМИ?

Эртактлар — умрбоқий асарлардир. Мультипликация эса анча кейин пайдо бўлган. Мультфильм эртақни том маънода тўлдиришга хизмат қилиши керак.

8—9-бетлар

ИНСТАЛЛЯЦИЯ — АКТУАЛ САНЪАТ

«Инсталляция» инглизча «to install», яъни «ўрнатмоқ», «жойлаштирмоқ» сўзидан олинган. Техник жиҳатдан изоҳлайдиган бўлсак, бунда асар пўтно ёки холстга чизилмайди, балки бадий ечими турли хомашёлардан шакллантирилади.

14-бет

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Айни вақтда томёпқич ашёлари етказиб берадиган корхоналар сафи ҳам кенгайди. Когон туманида бой захирасига эга гипс конлари ўзлаштирилиши ҳисобига нафақат вилоят, балки мамлакатимиз қурилиш ташкилотлари учун зарур маҳсулотлар — оҳак ва гипс тайёрлаш ҳажми оширилди.

Шу ўринда яна бир мисолни келтириш жоиз. Шу пайтгача қишлоқ жойларда намунавий лойиҳалар асосида қурилган уйларда ўрнатиладиган иситиш қозонлари Тошкент шаҳри ва Хоразм вилоятидан келтирилган эди. Жорий йилдан бошлаб улар ҳам вилоятнинг ўзидан ишлаб чиқариладиган бўлди.

— Яқинда қозон тайёрлаш технологиясини ўзлаштирдик, — дейди Бухоро шаҳридаги "Ихтисослашган тажриба заводи" масъулияти чекланган жамияти

вақтни тежаш жуда муҳим аҳамиятга эга.

Вилоятда ижтимоий соҳа ва ишлаб чиқариш объектлари, жумладан, қишлоқ жойларда намунавий лойиҳалар асосида уй-жойлар қурилиши кўлами кенгайгани сабабли, бинокорлик материалларига бўлган эҳтиёж ҳам ортиб бораётди. Шунинг ҳисобига олган ҳолда, вилоятда 2013—2015 йилларда қурилиш индустрияси маҳсулотлари, жумладан, бинокорлик материаллари ишлаб чиқариш бўйича инвестиция лойиҳалари дастури ишлаб чиқилди.

— Мазкур дастурда умумий қиймати 9 миллион 593,7 минг АҚШ долларилик 77 тармоқ ва ҳудудий лойиҳаларни амалга ошириш кўзда тутилган, — дейди вилоят иқтисодиёт бош бошқармаси бўлим бошлиғи Ёқуб Гафоров. — Ушбу лойиҳаларни амалга оширишда банкларнинг алоҳида ўрни бор. Вилоятда ишлаб чиқариш, мавжуд корхоналарни кен-

ҲАМ ҚУЛАЙ, ҲАМ АРЗОН

раиси М.Саидзокиров. — "Қишлоқ қурилиш инвест" инжиниринг компанияси вилоят филиали буюртмасига асосан, жорий йилда қурилаётган 730 уй учун иситиш қозонлари етказиб беришни режалаштирмоқдамиз.

Бухоро туманидаги 47-хўжаликлараро кўча механизациялашган жамланма замонавий қурилиш конструкциялари ва материалларини қўллашда етакчи ташкилотлардан ҳисобланади. Бинокорлар ўтган йили "Работак" аҳоли массивида барпо этилган 14 уйнинг тўрттасида, хонадон соҳиблари билан келишган ҳолда, хоналар ўртасидаги деворларни тиклашда пишган гишт ўрнига гипсокартондан фойдаландилар. Бу маҳсулот германиялик инвесторлар томонидан Когон туманида ташкил этилган "Кнауф гипс Бухоро" корхонасида гипс хомашёси асосида ишлаб чиқарилмоқда. Бугунги кунда жаҳонда кенг қўлланилаётган бу материалнинг афзалликлари кўп. У ёнғин ва намга чидамли, шовқин ўтказмайди. Қолаверса, гипсокартон уй ичиди безашда ҳам ишлатилмоқда. Умуман, ушбу материалда иш тезлашади. Қурилишда эса

гайитириш ва модернизация қилиш учун 6 миллион 412,1 минг АҚШ доллари миқдорига маблағ ажратилиши кўзда тутилган. Бу лойиҳаларнинг асосий қисмини жорий йилда рўёбга чиқариш мўлжалланган. Йилига 42,6 миллион донна пишиқ гишт ишлаб чиқарадиган 8 корхона босқичма-босқич ишга туширилади. Бундан ташқари, брусчатка, темир-бетон материаллари, бетон гиштарлар, асфалт ва дераза ромлари, МДФ эшиклар ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Когон шаҳри, Қорақўл ва Жондор туманларида йилига 4 миллион 32 минг квадрат метр металл черепица ишлаб чиқарадиган учта корхона ташкил этилади.

Мазкур лойиҳаларнинг амалга оширилиши вилоятда қурилиш материалларига бўлган эҳтиёжни маҳаллий ишлаб чиқариш ҳисобида таъминлашга, уларни четдан ташиб келтириш харажатларини тежаш, қурилиш таннархисини кетишининг олдини олишга хизмат қилади. Шу билан бирга, 897 янги иш ўрни яратиш имконини беради.

Эркин ЁДГОРОВ,
ЎЗА мухбири

ИҚТИДОРЛИ ҚИЗЛАР САФИДА

Тошкент молия институтидан маданият йўналиши бўйича бу йилги Зулфия номидаги Давлат мукофоти соҳибаси, институт ҳошидаги 2-академик лицей ўқувчиси Робия Рўзиева иштирокчида давра суҳбати ўқулди.

Давра суҳбатидан иштирокчилар мамлакатимизда ёшларнинг билим олиши, касб-хунар сирларини ўрганиши, келажакда баркамол шахс бўлиш этиши учун барча имкониятлар яратилгани, бундан самарали фойдаланаётган иқтидорли ёшлар хар томонлама қўллаб-қувватланаётганини эътироф этишди.

Тадбир Робия таълим олган Тошкент шаҳар Олмазор туманидаги 165-умумий ўрта таълим мактабидан давом эттирилди.

— Робия ўз ижодий изланишларини мактаб давридан бошлаган, — дейди тарих фани ўқитувчиси Ойгул Холмуродова. — У ўқувчиллик йиллари НТТ каналдаги «Янги авлод» ва «Флора» кўрсатувларига бошловчилик қилди. Шунингдек, «Бунёдкор» ёшлар телеклубига аъзо бўлиб, «Болалар нигоҳи» кўрсатуви ва «Болалар лўғати» саҳифаларини

олиб борди. У ерда устозларидан лавҳа, репортаж ҳамда тадбир сценарийларини ўрганиб, билим ва тажриба тўплаб борди.

Робия ўқиш билан бирга жомат ишларида ҳам фаол. Унинг Олмазор тумани «Дўстлик» маҳалласидаги «Ораста қизлар» тўғраги лидери сифатида олиб бораётган ишлари ва ижодий фаолияти акс эттирилган видеолавҳа

Davra suhbat

мактаб ўқувчиларида ижобий таъсирот қолдирди.

Давра суҳбатидан Р.Рўзиева бугунги фаолияти ва келгуси режалари ҳусусида сўз юритди, шеърларида намуналар ўқиди. Ўқувчилар саволларига жавоб қайтарди.

Несибели МАМБЕТИРЗАЕВА,
"Ma'rifat" мухбири

Б.РИЗОКУЛОВ олган сурат.

БОЛАЛАРГА МЕХР ВА ҒАМХЎРЛИК КЎРСАТИЛМОҚДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Етим болалар ва ота-она қаровисиз қолган болаларни, психологик ривожланиши бузилган болаларни ҳуқуқий ҳимоя қилишни кучайтириш ҳамда улар учун тиббий-ижтимоий кафолатларни таъминлаш, уларни тарбиялаш, жамиятга интеграциялаш, таълим бериш учун зарур шарт-шароитлар яратиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 13 июнда "Болалар уйлари тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида"ги қарори қабул қилинди. Ушбу ҳужжат тарбияланувчи болаларни психологик ва интеллектуал ривожлантиришнинг замонавий технологиялари ҳисобга олинган ҳолда, педагоглар ҳамда тарбиячиларнинг касб малакасини ошириш, болалар уйларининг моддий-техника базасини янада мустаҳкамлаш ва уларда болаларга биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш учун зарур шарт-шароитлар яратиш борасида муҳим омил бўлиб хизмат қилмоқда.

— Меҳрибонлик уйимизда айни пайтда 7 ёшдан 17 ёшга бўлган 110 нафар бола тарбияланмоқда, — дейди 22-Меҳрибонлик уйи директори Ш.Бердиева. — Биз болаларга пухта билим бериш, уларнинг бўш вақтларини қизиқарли ўтказишга ҳаракат қиламиз. Бунинг учун муассасамизда кенг ва ёруғ биноларда жойлашган 15 тўғарақ фаолият кўрсатиш лозим. Болаларнинг муқий қобилиятини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратмоқдамиз. Ўғил-қизлар ўз иқтидорини намойиш этиши учун уларга меҳр бериш ва ғамхўрлик кўрсатиш лозим. Болалар бу ерда оилавий муҳитда тарбияланмоқда ва бу келажакда уларнинг ижтимоий мослашувига ёрдам беради. Оила тарзида ташкил қилинган тўртта гуруҳда болалар билан тўққиз нафар тарбиячи ишламоқда.

Ўтган йили Меҳрибонлик уйи тубдан реконструкция қилинди. Барча би-

нолар янгича қиёфа касб этди. Ётоқхоналар 3—5 нафар болага мўлжалланган бир қанча хоналарга ажратилди, дам олиш хоналаридаги мўъжазгина ошхонада болалар кечқурун телевизор томоша қилганда ичиш учун чой тайёрлаш мумкин. Яна бешта янги бино қурилиб, замонавий техника ва янги мебель билан таъминланди.

Бу ерда меҳнат тарбиясига кўп вақт ажратилади. Бу жараёнда болалар уйи хўжалигини юритиш кўникмаларини эгалламоқда. Спорт ўсмирлар ҳаётида муҳим ўрин тутди. Шунинг учун меҳрибонлик уйида бунга ҳам катта эътибор берилмоқда. Бу ерда замонавий спорт комплекси, янги футбол майдони мавжуд. Болалар спорт секцияларида баскетбол, футбол, таэквондо каби спорт турлари билан шугullanмоқда.

— Меҳрибонлик уйида икки йилдан буюн яшайман ва бу ер мен учун қадри қўшага айланиб қолди, — дейди ҳарбий-спорт йўналишидаги бешинчи гуруҳ тарбияланувчиси А.Примов. — Бизнинг яшашимиз ва билим олишимиз учун яхши шароитлар яратиб берилган. Ўқуш ва жисмоний тайёргарликка кўп вақт ажратаман, Тошкент ҳарбий-телекоммуникация академик лицейига кириш имтиҳонларига тайёргарлик кўрмоқдаман. Келажакда ҳарбий бўлишни истайман.

Меҳрибонлик уйида жисмоний ҳамда интеллектуал ривожланиш учун барча имкониятлар бор. Мазкур Меҳрибонлик уйининг ташкил топиши ва ривожланиши ҳақида ҳикоя қилувчи музей ташкил этилган. Меҳрибонлик уйи тарбиячилари томонидан битирувчиларни уй-жой билан таъминлаш бўйича кенг қўллами ишлар амалга оширилмоқда. Ўтган йили 12 нафар битирувчи ўз уйига эга бўлди. Меҳрибонлик уйи жамоаси уларга муассасани битиргандан сўнгра ҳам ғамхўрлик қилмоқда.

Р.БОНДАРЧУК,
ЎЗА мухбири

Истиқлол йилларида эстрада йўналишида ижод қилаётган санъаткорларнинг 115 нафари давлатимизнинг факхрий унвонлари билан тақдирланган бўлса, уларнинг 74 нафарини ёшлар ташкил этди. Эндигина санъат оламига кириб келаётган ёш истеъдод соҳибларини қўллаб-қувватлаш, миллий эстрада санъатини ривожлантириш ва хонадаларнинг профессионал малакасини ошириш мақсадида «Ягонасан, мукддас Ватан», «Дилларда Ватан мадҳи», «Марду майдон» сингари кўрик-танловлар мунтазам ўтказиб келинаётир.

ЭСТРАДА ВА ЁШЛАР ТАРБИЯСИ

Олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида эстрада йўналишида тахсил олаётган йигит-қизларга «Ўзбекнаво» эстрада бирлашмасининг махсус стипендиялари таъсис этилган. Аммо ижрочилар орасида хориж эстрадаси юлдузлари орқасидан қувиш,

уларга кўр-кўрона тақдир қилиш сингари салбий ҳолатлар учраб турибдики, бу соҳада ечимталаб муаммолар хали анчагина эканини кўрсатади.

Миллий матбуот марказида бўлиб ўтган «Ёш авлоднинг маънавий олами ва уни юк-

салтиришда миллий эстрада санъатининг ўрни» мавзусидаги матбуот анжуманида йиғилган оммавий ахборот воситалари вакиллари, соҳа мутахассислари, санъаткорлар шу каби масалалар атрофида фикр-мулоҳаза юритдилар. Ёшларимизни ватанпарварлик руҳида тарбиялашга хизмат

қилувчи, уларни эзгу мақсадлар йўлида бирлаштириб, руҳлантирувчи қўшқилар яратилишида шоир, бастакор ва хонанда ҳамкорлигини янада мустаҳкамлаш масаласи кун тартибининг долзарб мавзуси бўлди.

О. МУРОДУЛЛАЕВА

КИТОБ СЕВГАН БОЛАЛАР

Ёшлар китоб ўқияптими? «Йўқ» дейишга шошилманг! Агар «Китобсеварлар» кўрик-танловида бўлганингизда, нафақат «Ҳа» дея жавоб берган, балки уларнинг бир нечта тилда мутлола қилишини кўриб қувонган бўлардингиз.

Республика болалар кутубхонасида бўлиб ўтган «Китобсеварлар» кўрик-танловининг аққий босқичида Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятлар босқичида ғолиб бўлган 14 нафар иштирокчи 5та шарт бўйича беллашди. Танлов анча қизгин ва кўтаринки руҳда ўтди. Айниқса, Жиззах шаҳридаги 25-умумтаълим мактаби 9-синф ўқувчиси Дилноза Илҳомова ўзбек, рус ва инглиз тилларидаги китобларни ўқий олишини намойиш этганда йиғилганлар уни олқишлашди.

— Барча иштирокчиларга қойил қолдик! Ҳаммалари ижодкор, бири шеър, бошқаси

ҳикоя ёзади, — дейди ҳакамлар хайъати аъзоси, болалар шоири Турсунбой Адашбоев. — Кимдир чеварлиги билан бошқалардан ажралиб турибди. Жуда кўп китоб ўқиган бу болалар орасидан ғолибини аниқлаш осон кечмади.

Кўрик-танлов якунига кўра, олий ўрин Сурхондарё вилояти, Термиз шаҳридаги 3-мактаб ўқувчиси Камола Шоимовага, иккита 1-ўрин Қашқадарё вилояти Якабоғ тумани 2-мактаб ўқувчиси Комила Сайфиева ва Хоразм вилояти Урганч туманидаги 45-мактаб ўқувчиси Зилола Гайбуллаевага насиб этган бўлса, 2-ўринни Тошкент шаҳри Ҳамза туманидаги 216-мактаб ўқувчиси Ирода Абдулсафорова қўлга киритди. Қолган иштирокчилар турли йўналишда бўйича тақдирланди.

Жўрабек ЖАНГИРОВ,
"Ma'rifat" мухбири

Таълим муассасалари фаолиятини баҳолаш, кадрлар тайёрлаш мазмуни, даражаси, сифатининг давлат таълим стандартлари ва талабларига мувофиқлигини аниқлаш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 10 январда тасдиқланган «Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, вилоятлари ва Тошкент шаҳар халқ таълими бошқармалари, туман (шаҳар) халқ таълими бўлимлари, бошқа ташкилот ва идоралар тасарруфидagi умумий ўрта таълим муассасаларини 2011–2015 йилларда аттестациядан ўтказиш» режасига кўра беш йил давомида 9333та умумтаълим мактаби ва 5031та мактабгача таълим муассасаси аттестациядан ўтказилиши белгиланган. Босқичма-босқич амалга ошириляётган жараён жорий йилда ҳам давом эттирилямоқда.

— Ҳар бир таълим муассасаси режа бўйича беш йилда бир марта аттестациядан ўтказилади, — дейди Халқ таълими вазирлигининг умумтаълим мактабларида ўқув-тарбия жараёнини ривожлантириш бош бошқармаси бошлиғи Йўлдош Асадов. — Таълим муассасаларини аккредитациялаш Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат тест маркази томонидан жойларда ўтказилган аттестация натижаларига асосан амалга ошириляди. Бу таълим муассасаси фаолиятининг давлат таълим стандартлари мезон ва талабларига жавоб бериши эътирофи саналиб, битирувчиларига давлат томонидан тасдиқланган намунадаги маълумот тўғрисидаги ҳужжатларни бериш ҳуқуқига эга эканлигини тасдиқлайди. Жараёнда таълим турлари бўйича муассасанинг охиригача ўқув-тарбия фаолияти комплекс таҳлил этиляди.

Мактабгача таълим муассасаларида таълим-тарбия жараёнининг давлат талабларига мувофиқ ташкил этилганлиги, тарбияланувчиларнинг дастурларини ўзлаштириш даражаси, кадрлар салоҳияти, ўйин-чоқлар, услубий қўлланма, адабиётлар билан таъминланганлиги, спорт майдончалари ва зарур шароитларнинг яратилганлиги, овқатланиш ҳамда дам олиш хоналарининг санитария-гигиеник ва эстетик талабларга мослиги, шунингдек, фойдаланиш ҳолатига эътибор берилляди.

Умумий ўрта таълим муассасаларида эса таълим жараёнига давлат таълим стандартларининг жорий этилганлиги, ўқувчилар билим даражаси, ўқув-услубий ишларнинг олиб борилиши, дарслик ҳамда услубий қўлланмалар билан таъминланганлиги, педагог кадрлар салоҳияти, таълим жараёнига замонавий ўқитиш услублари ва ахборот технологияларининг жорий этилганлиги, моддий-техник салоҳиятни ривожлантириш давлат дастурининг

бажарилиш ҳолати, маънавий-матрикий ва ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш ишлари, рейтинг баҳолаш тизимининг қўлланилиш сифати инобатга олинади.

нинг қарори, ХТМФ-МТТЭБнинг буйруғидан кўчирмалар ва аттестацияга оид ҳужжатлар тўплами етказилади. Бу вақт давомида зарур тайёргарликни кўриш, ҳужжатларни тўплаш, керакли жадвалларни тўлдириш, яъни ички назоратни ўтказиш керак. Ҳўш, таълим муассасаларида ички назорат қандай амалга ошириляди?

Аввало, жамоада навбатдан ташқари педагогика кенгаши ўтказилади. Ходимлар аттестация ўтказилиши ҳақидаги буйруқ билан таништириляди. Аттестация жараёнида ўрганиладиган жадвалларни тўлдириш учун масъуллар белгиланлади.

Аттестация якунида комиссия таълим дастурлари, кадрлар тайёрлаш мазмуни, даражаси ва сифатининг

— Мисол учун, аттестацияни ўтказиш жараёнида масъул ходимларнинг белгиланган ҳужжатларни ўз вақтида Давлат тест марказига топширмаётганлиги, уларни юритиш тартиби тўғрисида тўлиқ маълумотга эга эмаслиги, баҳолаш жадваллари етарли даражада тўлдирилмаслиги натижага салбий таъсир этмоқда. Шунингдек, айрим аттестация комиссиялари ҳамда эксперт гуруҳи аъзоларининг фаолияти ҳам тўғри ташкил этилмагани кузатиляпти. Вазифалар тақсимоли, режалар ишлаб чиқилмаган. Аттестациядан ўтказиш мезон ва талабларига риоя қилинмаган. Баҳолашда юзаси ёндашувга йўл қўйилган. Ўтказилган ёзма иш синови ҳамда аттестация материаллари сақланмаган. Назорат ишлари

Jarayon

аттестациядан муваффақиятли ўтаётир. Мисол учун, шу йили Тошкент шаҳри Ҳамза туманидаги 255-умумтаълим мактаби энг юқори бални қўлга киритди. Ҳўш, бу натижага қандай эришилди?

— Ўқув муассасамизда 703 нафар ўқувчи таҳсил олмақда, — дейди мактаб директори Инобат Ҳўжаева. — Уларга 42 нафар педагог дарс беради. Мактабимиз шу йили 1000 баллик баҳолаш бўйича 888,1 балл билан аттестациядан ўтди. Ўқувчилар билим даражасининг давлат таълим стандартларига мувофиқлиги, педагог кадрларнинг салоҳияти, мактабнинг ахборот-коммуникация воситалари билан таъминланганлиги ва улардан фойдаланиш даражаси, маъмурий ва услубий хоналар ҳолати, ўқув майдонларининг талабга мослиги, хоналарнинг ўқув мебели ва техник воситалар, кўргазмалар куруллар билан таъминланганлиги юқори баҳоланди.

Қашқадарь вилояти Чироқчи туманидаги 3-умумтаълим мактаби ҳам аттестациядан яхши ўтди. Директор Гулчеҳра Жумаева-нинг айтишича, ўқитувчиларнинг меҳнатсеварлиги, ўқувчиларнинг билим сифати ва ўзлаштириш самардорлиги таълим муассасаси фаолиятининг юқори баҳолалишида асосий омил бўлди.

— Туманимиздаги жами 76та таълим муассасаси аттестацияда ўрганиладиган ҳужжатларни Давлат тест марказига топширган эди, — дейди Чироқчи тумани ХТМФМТТЭ бўлимининг давлат таълим стандартлари мониторингини методик таъминлаш кичик гуруҳи раҳбари Мансур Эгамбердиев. — Бугунга қалар 3-, 17-, 35-, 37-, 45-, 54-, 55-, 45-, 68-умумтаълим мактабига сертификат топширилди. Айрим таълим муассасаларининг ҳужжатларидаги техник хато ва камчиликлар барқараф этилиб, қайта тақдим этилди. Бунда уларга аттестациядан муваффақиятли ўтган таълим муассасалари жамоалари ҳам амалий ёрдам бермоқда.

Айни кунларда таълим муассасаларида аттестация ва аккредитация жараёни режага биноан давом этмоқда. Комиссия аъзолари ва экспертлар масъулияти янада оширилиб, белгиланган чора-тадбирларнинг ўз вақтида ва сифатли амалга оширилишини таъминлашга ҳаракат қилинмоқда.

Гулюз ОРИФЖОНОВА,
"Ma'rifat" мухбири

АТТЕСТАЦИЯ ВА АККРЕДИТАЦИЯ

таълим муассасасининг ўз зиммасидаги вазифаларни қай даражада бажаряётганига баҳо беради

Мактабгача ва умумий ўрта таълим муассасаларини аттестациядан ўтказиш учун Давлат тест маркази Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, Тошкент шаҳар ва вилоятлар ҳокимликлари билан ҳамкорликда қўшма қарор қабул қилади. Аттестация комиссиялари таркибига маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг масъул ходимлари, халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими мутахассислари, фан, таълим, маданият ходимлари қасаба уюшмаси ҳамда жамоатчилик вакиллари жалб этиляди. Комиссияни туман (шаҳар) ҳокимининг масъул ўринбосари бошқаради. Таълим муассасасида 10 кундан ошмаган муддатда фаолият кўрсатувчи комиссия ҳошидаги экспертлар гуруҳи халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш туман (шаҳар) бўлимининг буйруғи билан тасдиқланади. Мактабгача ва умумтаълим муассасалари учун экспертлар гуруҳи алоҳида-алоҳида ташкил этиляди. Улар назорат ишларини олиб, тегишли ҳужжатларни ўрганишади. Якуний ҳулоса тайёрлаб, комиссияга тақдим этишади.

Аттестациядан ўтказиладиган таълим муассасаси расмий равишда уч ой олдин огоҳлантирилиб, уларга туман (шаҳар) ҳокими-

давлат таълим стандарти талабларига мувофиқлиги ҳақида хулоса тайёрлайди. Таълим муассасасини аккредитациялаш учун комиссияга ушбу ҳулоса билан биргаликда ўқув концепцияси, ўқув режалари ва дастурларини тақдим этади.

Таълим муассасасини аккредитациялаш учун Давлат тест маркази қошида доимий фаолият кўрсатувчи аккредитация комиссияси тузилади. Комиссия таркиби Давлат тест маркази буйруғи билан тасдиқланади. Давлат тест маркази директори аккредитация комиссиясининг раиси ҳисобланади.

Таълим муассасасини давлат аккредитациясидан ўтказиш ҳақидаги қарор ҳужжатлар топширилгандан кейин бир ой муддатда қабул қилинади.

Аккредитациялаш юзасидан ижобий қарор қабул қилинса, таълим муассасасига 2 ҳафта ичида давлат аккредитацияси ҳақида сертификат бериляди.

— Барча таълим муассасалари аттестация ва аккредитация ўтказиш тартиби тўғрисидаги йўриқнома ва тавсиялар билан таъминланган бўлса-да, жараёнда бир қатор камчиликлар кўзга ташланмоқда, — дейди Республика таълим марказининг таълим муассасаларини аттестация ва аккредитация тайёрлаш методик таъминоти бўлими бошлиғи Атҳам Нурқолов.

топшириқлари мавжуд эмас ёки уни ўтказиш жадвали ишлаб чиқилмаган. Аттестация комиссияси таркибига ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари ва аттестацияга жалб этилган таълим муассасаси раҳбарлари, номуахассислар ҳам киритилган. Назорат ишлари Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларини аттестациядан ўтказиш мезон ва технологиялари бўйича йўриқномада белгиланган фанлардан ўтказилмаган. Ҳатто баъзи бир таълим муассасаларида аттестация жараёни амалда ўтмаган бўлса-да, ҳужжатлар қоғозда расмийлаштирилган. Қолаверса, комиссия таркиби туман ҳокими қарори билан тасдиқланмаган, баённома дафтарлари юритилмаган, эксперт гуруҳи аъзоларининг иш режаси ва тақсимоли тузилмаган, уларга фан ўқитувчилари жалб этилмаган. Айрим ҳолларда эса назорат ишлари аттестациядан ўтказилаётган мактаб ўқитувчилари томонидан олиниши ҳоллари ҳам кузатилган.

Муаммоли ҳолатларнинг олдини олиш мақсадида таълим муассасалари раҳбарларига зарур ёрдам, методик тавсиялар берилмоқда. Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти томонидан семинар-тренинглар ўтказилляпти. Натижада кўплаб мактаблар

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ Андижон шахрида «Камолот» ёшлар боғининг очи-
лишига бағишланган тадбир бўлиб ўтди. Унда ви-
лоят ҳокимлиги, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳара-
кати марказий кенгаши, кенг жамоатчилик ва ёшлар
вакиллари иштирок этди.

Шаҳар ҳудудидagi 4,5 гектарлик боғ «Камолот» фаоллари
ташаббуси билан кўркам қиёфа касб этди. Қисқа муддатда
бу ерда кенг кўламли бунёдкорлик, ободонлаштириш ва кўка-
ламзорлаштириш ишлари амалга оширилди. Юз тул манза-
рли дарахт, 500 тулдан зиёд гул кўчатлари экилд. Шунинг-
дек, 22 замонавий аттракцион, улкан фаввора барпо этилди.
Боғда бир пайтнинг ўзида икки минг нафардан зиёд аҳоли
дам олиши мумкин.

Тадбир доирасида вилоятдаги болалар мусиқа ва санъат
мактаблари тарбияланувчилари томонидан тайёрланган
расмлар кўргазмаси намойиш этилди. Истиқлол ва юрт ма-
дҳи, бахтиёр болалик, она табият, юртимизнинг бетақдор
манзаралари акс эттирилган ижодий ишлар барчада катта
таассурот қолдирди. Танқиди эстрада хонандалари ижроси-
даги куй-қўшиқлар иштирокчиларга кўтаринки кайфият бахш
этди.

❖ Нукус саноат ва хизмат кўрсатиш касб-хунар
коллексида меҳнат ярмаркаси ўтказилди.

Нукус шаҳар ҳокимлиги, прокуратураси, Бандликка кўмак-
лашиш ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш маркази, хо-
тин-қизлар кўмитаси, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати
ҳамкорлигида ташкил этилган ярмаркада тақсондан зиёд кор-
хона ва ташкилотлар, фермер хўжаликлари 360 бўш иш ўрни
билан иштирок этди.

Меҳнат ярмаркасида қўллаб-қўллаган коллежлари бити-
рувчилари муносиби иш топишга муваффақ бўлди. Жумладан,
«Нукус текстиль» корхонаси 50 нафар битирувчи билан уч
томонлама шартнома имзолади.

Тадбирда фуқароларга меҳнат шартномаси, меҳнат муҳо-
фазаси, ходим ва иш берувчининг ҳуқуқ ва мажбуриятларига
доир ҳуқуқий маслаҳатлар берилди.

❖ Андижон вилоятида «Обод турмуш йили» Давлат
дастури ижроси доирасида «Саломатлик байрами»
ўтказилди.

Алишер Навоий номидаги маданият ва истироҳат боғида
бўлиб ўтган асосий тадбирларда вилоят тиббиёт тизимидаги
барча даволаш-профилактика муассасалари, Андижон давлат
тиббиёт институти ҳамда клиникаси мутахассислари, хусусий
тиббиёт муассасалари вакиллари аҳолини кўриқдан ўтказиб,
зарур тиббий маслаҳатлар бердилар. Тадбирда маҳаллий ва
хорижий фармацевтика компаниялари ўз маҳсулотлари билан
катнашди. Аҳолига дори-дармон ҳамда гигиена восита-
лари, соғлом турмуш тарзи тарғиботида оид реклама мате-
риаллари, буклетлар тарқатилди.

Тадбир доирасида ташкил этилган ёш спортчиларнинг
кўргазмали чиқишлари, соғлиқни сақлаш ходимлари ўртаси-
даги стол тенниси мусобақалари ҳамда пархез таомлар тан-
лови иштирокчиларда катта қизиқиш уйғотди.

Тадбир «Хамшира — 2013» кўрик-танловининг вилоят бос-
қичи ҳамда Жаҳон саломатлик кўнига бағишлаб ташкил этил-
ган турли танлов ва спорт мусобақалари ғолибларини тақ-
дирлаш маросими билан якунланди. Санъат усталарининг куй-
қўшиқлари иштирокчиларга кўтаринки кайфият бахш этди.

❖ Термиз шаҳрида «Ўзбекистон маданияти ва санъ-
ати форуми» жамғармаси, «Келажак овози» ёшлар
ташаббуслари маркази, Республика «Аёллар кенга-
ши» жамоат бирлашмаси ҳамкорлигида «Биз — бир
жамоа, биз — бир оиламиз» акцияси ўтказилди.

Термиз давлат университети, Термиз шаҳридаги 2-акаде-
мик лицей ва Маннон Уйғур номидаги Сурхондарё вилояти
мусиқали драма театрида ўтказилган «Битирувчиларни ишга
жойлаштириш имкониятларини ошириш», «Ёш тадбиркорлар
мактаби», «Дилемма» бахс-мунозаралар клуби машғулотлари
каби ўнга яқин лойиҳалар, семинар-тренинглар, учрашулар-
да вилоят ёшлари фаол иштирок этди.

«Ёш тадбиркорлар мактаби» лойиҳасида ёшлар ўз бизне-
сини йўлга қўйиш учун яратилаётган имтиёз ва қулайликлар
ҳақида батафсил маълумот олди. Бизнес-лоиҳаҳалар тузиш,
бизнесни юритиш қўнқималарига эга бўлди.

Ёшларни ҳар томонлама баркамол этиб воғяга етказиш, оила-
ларда соғлом турмуш тарзини шакллантириш масаласи дав-
латимиз сиёсатининг устувор йўналишларидандир. Ана шун-
дай эзгу мақсад йўлида ташкил этилган «Хаёт учун!» оммавий
хайрия марафониди мингдан ортқ фуқаролар катнашди.

Акция «Хаёт учун!» футбол-шоуси ва эстрада хонандалари-
нинг катта концерт дастури билан якунланди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимизнинг
материаллари асосида тайёрланди.

Бола ҳуқуқлари — ҳимояда

Республика болалар кутубхонасида даги Меҳрибонлик уйлари ходимлари, васийлик
Халқ таълими вазирлиги томони-
дан «Бола ҳуқуқлари ва қонуний
манфаатларини таъминлаш — ус-
тувор вазифа»
мавзусида рес-
публика семинари
бўлиб ўтди.

Seminar

— Ҳозирда ижтимо-
ий ҳимояга муҳтож во-
яга етмаганларнинг
ҳуқуқ ва манфаатлари-
ни ҳимоя қилишга оид
меъёрий ҳужжатларга
ўзгартиришлар кири-
тилмоқда. Юртимиз-

мидаги 22-сонли Меҳ-
рибонлик уйи фаоли-
яти билан яқиндан та-
нишишди, — дейди
Халқ таълими вазир-
лиги болаларни ижти-
моий қўллаб-қувват-
лаш ва реабилитация
қилиш шўъбаси мута-
хассиси Азизбек Му-
талиев.

М.ЛАТИПОВА

Ўқув амалиёти машғулотлари

унда инновацион технологиялардан унумли фойдаланишга эътибор қаратилаяпти

Тошкент автомобиль ва йўллар касб-хунар коллежида
«Автомобилларга техник хизмат кўрсатиш техник-меха-
ниги» касби бўйича ўқув-амалий машғулотларни иннов-
ацион технологиялар асосида ташкил этиш» мавзусида
республика семинари бўлиб ўтди.

Унда мазкур касб бўйича ки-
чик мутахассислар тайёрлайди-
ган касб-хунар коллежларининг
махсус фан ўқитувчилари, иш-
лаш чикариш таълими усталари
ҳамда соҳа мутасаддилари иш-
тирок этди.

Семинарда сўзга чиққанлар
Президентимизнинг 2012 йил
28 майдаги «Малакали педагог
кадрлар тайёрлаш ҳамда ўрта
махсус, касб-хунар таълими му-
ассасаларини шундай кадрлар

билан таъминлаш тизимини
янада такомиллаштиришга оид
чора-тадбирлар тўғрисида»ги
қарорининг ижросини таъмин-
лаш юзасидан амалга оширил-
ган муайян ишлар хусусида ба-
тафсил фикр юритдилар.

Коллеж директорининг касб-
ий таълим ишлари бўйича
ўринбосари С.Раҳимбердиев
семинарда «Касб-хунар коллеж-
ларини ўқув-амалий машғулот-
ларни ўтказиш учун сарфлана-

диган материаллар ҳамда зар-
ур хомашё билан таъминлаш
тартиби тўғрисида»ги Низом-
нинг мазмун-моҳиятини ишти-
рокчиларга батафсил тушунти-
риб берди.

Семинар давомида автомо-
билларга техник хизмат кўрса-
тиш касби бўйича кадрлар тай-
ёрланадиган касб-хунар кол-
лежларида ўқув амалиётини
ташкил этиш тасвирланган ви-
део-кўргазмали машғулотлар
тақдими ҳам бўлиб ўтди.

Шавкат ЁҚУБОВ,

Тошкент автомобиль ва
йўллар касб-хунар коллежи
матбуот хизмати раҳбари

Журналистикада ихтисослашув масалалари

Миллий матбуот марказида Мирзо Улуғ-
бек номидаги Ўзбекистон Миллий универ-
ситети ва Ўзбекистон давлат жаҳон тил-
лари университети ҳамкорлигида масс-
медиянинг ривожланиши ва жур-
налистиканинг ихтисослашувини
таъминлашга бағишланган мат-
буот анжумани бўлиб ўтди. Унда
олий ўқув юртинларнинг журналистика фа-
культетлари профессор-ўқитувчилари
ҳамда талабалар иштирок этди.

Anjuman

Жамият ҳаётининг барча жабҳаларини ОАВ
орқали тезкор ёритиш учун журналист кадрлар-
дан ижодий билим ва тажрибадан ташқари, му-
айян соҳаларни чуқур билиш, ихтисослашув та-
лаб этилади. Журналистика факультетларида бу
борада қатор чора-тадбирлар амалга оширил-
моқда.

— Халқаро журналистика факультетида ҳам
ихтисослашувга алоҳида эътибор қаратилмоқ-

да, — дейди ЎзДЖТУ халқаро журналистика фа-
культети декани Акбар Нурматов. — Бу биринчи
навбатда ўқув режаларида журналистик таълим
ихтисослигига йўналтирилган предметларда
тўлиқ ўз аксини тоған. 2011–2012
ўқув йилидан бошлаб магистратура
йўналишида Спорт журналистikasi
мутахассислиги очилди. Талабалар 8та
хорижий тилини ўрганишди. Яъни, биринчи кур-
сдан инглиз тили, шунингдек, иккинчи курсдан
бошлаб ихтиёрий танланган иккинчи тил дарс
жадвалига киритилади.

Таълим жараёнига масс-медиа иқтисоди, ти-
пологияси ва техникаси, журналистика соци-
ологияси ва психологияси, компьютерда саҳифа-
лаш дизайни, компьютер технологиялари ва ин-
тернет каби замонавий фанларнинг татбиқ эти-
лиши талабаларнинг пухта билими олишини таъ-
минламоқда.

Гуляё БОБОЖОНОВА,
Санобар ЖУМАНОВА

Оила мустаҳкамлиги борасида ҳамкорлик

«Мустаҳкам оила йили» деб ном олган 2012 йилда дав-
латимиз томонидан ёш оилаларнинг турмуш тарзини ях-
шилашга ва шу кичик қўрғонда шахснинг баркамол ри-
вожланиши учун зарур шарт-шароит яратишга катта эъти-
бор қаратилди. «SOS Болалар маҳаллалари» Ўзбекистон
уюшмасининг «Оилаларни мустаҳкамлаш» лойиҳаси ҳам
ана шундай эзгу ишнинг бардавоми бўлди.

Лойиҳа ижтимоий ҳимояга
муҳтож оилалар ва болаларнинг
ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқларини
мақомини кўтаришга, шунинг-
дек, аҳолига хизмат кўрсатувчи
ташкилотлар салоҳиятини оши-
ришга йўналтирилган. Европа
Иттифоқининг молиявий қўма-
ги ҳамда SOS Kinderdorf (Гер-

мания) билан ҳамкорликда таш-
кил этилган мазкур лойиҳа бир
ярим йил мобайнида пойтахти-
мизнинг Мирзо Улуғбек тумани
маҳаллаларида амалга оширил-
ди.

Куни кеча «SOS Болалар
маҳаллалари» томонидан ушбу
лоиҳа қатнашчилари ҳамда

Davra suhbat

ҳамкор ташкилотлари иштиро-
кида давра суҳбати ўтказил-
ди. Тумандаги «Баҳор», Ҳабиб
Абдуллаев номидаги маҳалла-
ларда оилавий шароити оғир
аёллар ва болалар ҳаётини
йўлга қўйишга маъна, руҳан
қўмаклашган ҳамкорлар та-
шаббуслари қўллаб-қувватлан-
ди.

Назозат ХОЛМЕТОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Адабиёт байрами

Тошкент темир йўл муҳандислари ин-
ститутида «Адабиёт яшаса, миллат яшар»
мавзусида ижодий учрашув ўтказилди.
Ўзбекистон Қадрамини, халқ шоири Эри-
кин Воҳидов кеча меҳмони бўлди.

Талабалар шоирнинг ёшлик ҳақида-
ги шеърларидан намуналар ўқиди,
ижод ва шеърят ҳақида ўзларини
қизиқтирган саволларга жавоб олишди.

— Касби ким бўлишдан қатъи назар, ижод
билан шуғулланган инсонлар қалби пок, меҳри-

бон бўлади, — дейди Эркин Воҳидов талабалар
ижоди билан танишар экан. — Бундай инсон-
лардан ёмонлик чиқмайди. Тошкент темир йўл
муҳандислари институти талабалари орасида истеъ-
додли ёшлар кўплигидан хурсандман.

Институт талабаси Зухриддин На-
мозов шоирнинг «Ўзбегим», Ҳамза Иб-
рагимов эса «Бир томчи ёш» шеъри
ассосидаги қўшиқни жонли овозда қуй-

лади.

Несибели МАМБЕТИРЗАЕВА,
«Ma'rifat» мухбири

Тил — муомала, алоқа воситаси бўлиши билан бирга миллат қиёфасини белгилловчи бебаҳо неъматдир. Шундай экан, халқни халқ, миллатни миллат даражасига кўтарадиган унинг она тили ҳисобланади. Ҳазрат Навоий бобомизнинг фикрича, тил инсонга берилган энг буюк бойлик бўлиб, тилини ўрганишдаги омиллар: уни доимо эъзозлаш, сўзлардан ўринли фойдаланиш, фикрни тингловчиларни жалб этадиган тарзда, ҳаммага тушунарли қилиб айтиш, ҳар бир сўзинг маъносини пухта билган ҳолда уни қўллашдан иборатдир. Шундай экан, ўқувчи-ёшларни тилининг ана шундай беқўёс имкониятларидан баҳраманд этиш, она тилимизга ҳурмат-эҳтиром туйғуларини тарбиялаш бевосита тилимизнинг жонқуярлари — ўқитувчилар зиммасига юкланган.

Ўзбекистон Республикасининг "Давлат тили ҳақида"ги қонуни ижросини таъминлаш, таълим бўғинларида она тилини ўқитишнинг долзарб масалаларини таҳлил қилиб, уларнинг ечимига оид тавсиялар бериш, ўзаро тажриба алмашиш, тилшунос ва методист олимлар, дарслик муаллифлари билан амалиётчи ўқитувчиларнинг ижодий мулоқотини ташкил этиш, ўқитувчиларнинг илғор тажрибаларини оммалаштириш мақсадида ташкил этилган ва 1991 йилдан буён фаолият юритиб келаётган "Ўзбек тили таълимини такомиллаштиришнинг долзарб масалалари" доимий илмий-методик анжумани узлуксиз таълим тизимида она тили ва ўзбек тилини ўқитиш мазмунини янгиллаш, такомиллаштириш юзасидан олиб борилаётган ишларни мувофиқлаштириб турувчи восита вазифасини ўтаб келмоқда.

Ушбу анжуман ўз фаолияти давомида таълим муассасаларида ўзбек тилини ўқитиш мазмунини такомиллаштириш, самарадорлигини оширишга муайян ҳисса қўшиб келяпти. Ўтган давр мобайнида унинг ўн битта йигини ўтказилиб, уларнинг ҳар бирида ўзбек тили таълимининг долзарб масалалари муҳокама этилиб келинмоқда. Жумладан, анжуманнинг "Ўзбек тилини ўрганиш ва ўқитишни қайта қуриш ҳамда такомиллаштиришнинг долзарб масалалари" (Самарқанд, 1991), "Она тили таълими мазмунини янгиллашнинг асосий йўналишлари" (Қарши, 1993), "Таълим жараёнида сўз бойлигини оширишнинг асосий омиллари" (Жиззах, 1995), "Таълим жараёнида матн устида ишлашнинг асосий омиллари" (Тошкент, 1997), "Таълим жараёнида нутқ маданиятини шакллантириш масалалари" (Бу-

хобий таъсир кўрсатиб, маълум даражада методик таъминнинг узлуксизлигини таъминлашга ҳисса қўшмоқда.

Ахборот технологиялари юқори ривожланган бугунги кунда таълим жараёнига ахборот-коммуникация воситаларини тадбиқ этиш, дарсларни аудиовоситалар, видеолавҳалар, мультимедиа, слайдлар, электрон қўлланмалардан фойдаланган ҳолда йўлга қўйиш давр тақозосига айланди. Шундай экан, она тили ўқитувчиси дарс жараёнида ўз ўқувчиларида ижодкорлик, изланувчанлик қобилиятларини шакллантириши, уларни мустақил равишда

Doimiy til anjumani oldidan

сига киритилган материаллар — яъни турли хил матнлар, топшириқлар, машқлар, тест саволлари, кроссвордлар ва жумбоқли грамматик бошқотирмалар ташкил этиши мумкин. Экрандаги матнни ўқиб, матн мазмуни юзасидан савол-жавоб ўтказиш, чиққ эртақ ёки ҳикояни давом эттириш, матндаги асосий фикрни аниқлаш, машқ ва топшириқларнинг талабларини бажариш, берилган тест саволларининг жавобини топиш каби масалалар асосида қурилган бундай дарслар ўқувчиларни мустақил шугул-

дорлигини ошириш омили" мавзусида 7та шўба бўйича тезислар тўплами тайёрланди. Бухоро давлат университети профессори Ҳ.Неъматов, ЎзР ФА Алишер Навоий номидаги Тил ва адабиёт институти директори, профессор Н.Махмудов, Ўзбекистон Миллий университети профессори Р.Сайфуллаева ҳамда РТМ филология фанлари бўлими ходимларидан иборат тахир хайъати томонидан жойлардан олинган 327та тезислар матни ўрганиб чиқилиб, саралаб олинди, улардан 181таси тўпламга киритилди.

Шу йилнинг 18-19 апрель кунлари Сирдарё вилоятида бўлиб ўтадиган «Ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш — ўзбек тили таълими самарадорлигини ошириш омили» мавзусига бағишланган Республика анжуманининг ўн иккинчи йигини ялпи мажлисида ўзбек тили таълими олдидан турган муҳим вазифалар, ўқитишдаги илмий-амалий янгиликлар ҳақида фикр юритиб, мазкур таълимда ахборот технологияларининг роли хусусида умумий йўналишлар баён этилади.

Мактабга таълим, бошланғич таълим, умумий таълим, давлат тили, махсус таълим, олий таълим ва академик лицей ҳамда касб-хунар таълими шўбаларида анжуман ўз фаолиятини давом эттириб, бунда узлуксиз таълимнинг ҳар бир бўғини ўз таълим мазмунидан келиб чиқиб, ахборот технологиялари, улардан фойдаланиш йўллари хусусида ўзаро тажриба алмашадилар ҳамда ҳар бир йўналиш бўйича тавсиялар ишлаб чиқилади.

Айни пайтда Республика таълим маркази Филология фанлари бўлимида шакллантирилган тахир хайъати томонидан анжуман мавзуси бўйича амалиётчи ўқитувчилар, тилшунос олимлар, илмий ходимлар, тадқиқотчилар, методистлар томонидан тақдим этилган маъруза матнлари тахир қилиниб, рисола холига келтирилди ва нашрга тайёрланди.

Дилдора НУРИДДИНОВА,
Республика таълим маркази
филология фанлари бўлими
бошлиги

ЎН ИККИНЧИ ЙИГИН

Ўзбек тили таълимида ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш масалаларига бағишланади

(Наманган, 2003), "Ўзбек тили таълими жараёнида фанлараро боғлиқлиқ масалалари" (Хоразм, 2005), "Йигирма биринчи асрда ўзбек тили таълими" (Термиз, 2007), "Тил таълими босқичларида узвийликни таъминлашнинг илмий-амалий муаммолари" (Андижон, 2009), "Ўзбек тили таълимида педагогик технологияларнинг ўрни" (Тошкент вилояти, 2011) каби мавзуларда йигин ўтказилди.

Таъкидлаш жоизки, анжуман мактабга таълим муассасаларидан тортиб олий ўқув юрталаригача бўлган узлуксиз таълим тизимида ўзбек тилини ўрганиш ва ўқитиш мазмунини белгилаш, такомиллаштиришга оид долзарб муаммоларини ўрганиб, кенг муҳокама қилиш ҳамда илмий-тадқиқот натижаларини ҳаётга татбиқ этиш каби ишларни амалга оширмоқда.

Анжуманнинг амалий аҳамияти — соҳа мутахассислари ва амалиётчиларнинг бевосита мулоқотда бўлиб, ўзаро фикрлашуви, тажриба алмашишлари ва тил таълими оид янгилликлардан хабардор бўлишларига имкон яратилмоқда. Бу эса жойларда ўзбек тили таълими самарадорлигини оширишга

фаолият кўрсата олишга, ахборот оқимидан оқилонга фойдаланишга ўргатиш, бунинг учун эса уларга узлуксиз равишда мустақил ишлаш имконияти ва шароитини яратиб бериши лозим.

Таълим жараёнида ахборот технологияларидан фойдаланиш машғулотларни қизиқарли ташкил этиш билан бирга ўқувчиларнинг фикрлаш доирасини, тафаккурини кенгайтиради, уларнинг ўқув материални чуқур ўзлаштириши учун имконият яратди. Она тили таълимида машғулотларни замонавий ахборот технологиялари асосида, хусусан, компьютердан фойдаланиб ташкиллаштириш ўқувчиларнинг нафакат мавзуларни яхши ўзлаштиришлари, балки уларда ахборот билан ишлашнинг амалий усулларини эгаллашга, замонавий техника воситалари ёрдамида ахборот алмашишга имконият берувчи кўникмаларни ривожлантиришга ёрдам беради. Натижада, ижодкорлик ва ташаббускорлик муҳитини вужудга келтириб, ўқувчиларнинг эркин фикрлаш малакасини ривожлантиради. Компьютердан фойдаланилган дарсларнинг асосини унинг хотира-

ланишга ундайди, тафаккур малакаларини ўстиради. Шундагина ўқувчи дарсда фаол иштирок этувчи шахсга айланиши, эркин фикрлай олиши, ўзгалар фикрини муҳокама қилиши, ҳулосалаш ёки инкор этиши, ўз фикрини дадил айтиши ва ҳимоя қила олиши мумкин бўлади.

Ахборот технологияларининг таълим жараёнига кенг қўламда сингиб бораётганини эътироф этган ҳолда бундай таълим усули шахснинг ҳар томонлама шаклланиб боришига йўналтирилганлигини инобатга олиб, "Ўзбек тили" доимий анжуманининг навбатдаги йигини муҳокама-сига ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш, унинг ўзбек тили таълими самарадорлигини ошириш омили масаласи қўйилди. Анжуманининг XII йигинида таълим бўғинларида ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш бўйича амалга оширилаётган ишлар, илғор тажрибалар, изланишларга оид масалалар муҳокама қилинади ва тавсиялар берилади.

Анжуман олдидан "Ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш — ўзбек тили таълими самара-

МАҚСАДЛИ МАШҒУЛОТ БИЛИМНИ БОЙИТАДИ

Ҳар бир дарс аниқ мақсад асосида ташкил этилса ҳам мазмунли, ҳам самарали бўлади. Ўқувчи билимини бойитишга қаратилган дарс эса ўқитувчидан юксак маҳорат талаб этади.

Пойтахтимиздаги 6-иختисослаштирилган давлат умумтаълим мактабининг биология фани ўқитувчиси Маъсума Юсупова ҳар бир дарсга, ҳоҳ назарий, ҳоҳ амалий бўлсин ана шундай ёндашади. Ўқувчининг билимларни кўргазмалли воситалар асосида пухта эгаллашни тажрибалари давомида англаб етган муаллима дарсга катта тайёргарлик билан келади. Мавжуд воситалардан ташқари машғулотларни интерфаол усулларда олиб боришга кўмак берувчи жадваллар ва расмларни ўзи ижодкорлик билан яратади.

— Ўқувчиларининг дарсда фаол иштироки мен учун муҳим, — дейди Маъсума Юсупова. — Фаолликни таъминлаш учун эса, улар билан яқин муносабатда бўлиб, қисқа савол-жавоблар орқали қизиқишларини кучайтириб бораман. Ўқув-лаборатория ишларини биргаликда бажариб фикрларига қулоқ тутаман.

Б.РИЗОКУЛОВ олган сурат.

МУСИҚА ТАЪЛИМИ:

МАҚСАДНИ ТЎҒРИ ҚЎЙГАНМИСИЗ?

Педагогик тажрибаларни ўрганиш шунинг кўрсатмоқдаки, муסיқа фани ўқитувчилари кўп ҳолларда таълим жараёни мақсадини аниқлаш ва белгилашда турли хатоликларга йўл қўйишмоқда. Чунончи, ўқитувчиларнинг аксарияти муסיқа таълими мақсадларини маълум бир тизимга солишга қийналади. Натижада турлича ўқув натижаларига эришиб келинмоқда.

Куйида биз шундай муаммолар ечимига қўмаклашиш мақсадида I-синф «Musica alifbosi» дарслигига критикланган П.Мўмин шери, К.Кенжаев муסיқаси асосида яратилган «Кичикинтоймиз» — гижинтоймиз» қўшиғини ўргатиш жараёнини мисол тариқасида кўриб чиқамиз.

Мавзу юзасидан машғуллар мазмунини аввалдан лойиҳалаштирилган ва аниқлаштирилган бўлса, қуйидаги натижаларга эришилади. Яъни, ўқувчи ушбу мавзунини тўла ўзлаштиргандан сўнг композитор К.Кенжаев ҳаёти ва ижоди, қўшиқнинг яратилиш тарихи тўғрисида маълум тушунчага эга бўлади. Қўшиқнинг жадал темпида, кувноқ ижро этилишини англайди. Қўшиқ диапозони РЕ-В02 товушлар орасида ижро этилишини билган ҳолда бунини амалда бажара олади. У қўшиқда қўлланилган усул, яъни асосий бандлар билан нақорат ижросидаги ўзига хос фарқни изоҳлай билади. Қўшиқдаги ритмик хусусиятларини қарсақда ифода қилайди ва уни ёддан қўйлай олади.

Бунинг учун, биринчидан, ўқитувчи композитор К.Кенжаев ҳаёти ва ижоди ҳақида кенг маълумот тўплаши, унинг қаламига мансуб асар

лар, ижро усулларини пухта ўрганиб таҳлил қилиши ва бошқа композиторлар ижоди билан таққослаб, ўқув мақсадини белгилаши зарур.

O'qituvchiga yordam

Иккинчидан, қўшиқнинг бошқа қўшиқлардан муסיқий ҳамда шеърини тузилмадаги фарқ, айниқса, муסיқий тузилмада тасодифий алтерация белгилари мавжудлиги ва уларнинг нақорат ижросида табиий ҳолда қайтиши белгилаб олинади. Қўшиқнинг жадал, кувноқ оҳанг ва рўхда ижро этилиши, созда чиroyли ҳамда таъсирчан чалишга хос ўқув мақсадлари белгиланади. Бунда турли машқлар орқали ўқувчиларнинг овоз диапозони ривожлантирилади. Тиниқ овоз ҳосил қилинишига алоҳида эътибор қаратилади. Шундан сўнг қўшиқни жумлаларга бўлиб ўргатиш мумкин. Товушлар чўзими, уларнинг бир-бирига илчил боғланиши, паст-баландлигини тўғри идрок этиб қўйлаш, оҳангнинг сўз бўғинлари билан жўрсоз бўлиб уйғунлашишига оид ўқув мақсадлари белгилаб олинади. Тўртинчидан, қўшиқнинг ритмик хусусиятларига оид айрим ишлар режалаштирилади. Биринчи синф ўқувчиларининг оҳанг

хусусиятини, умуман, муסיқий ритмининг чуқур идрок эта олмаслиги ва бу борада ҳали уларда тажриба етишмаслигидан келиб чиқиб, қўшиқнинг ритмик тузилмасини қарсақда ифодалаш йўл-йўриқлари ўргатилади. Чунончи, ўн олтилик ноталар, шунингдек, товушларнинг бир хил баландликда қўлланилиши, чўзимининг ифодасига алоҳида эътибор қаратилади. Бешинчидан, қўшиқ мазмунидagi реал воқеалиқлар юзасидан ўқувчиларнинг мантиқан тўғри фикр юритишига мойиллик ўқув мақсадлари орқали ҳал этилади. Ўқитувчи қўшиқ юзасидан яна бир нечта қўшимча ўқув мақсадларини белгилаши, муסיқа асбоблари ижрочилиги, ижодкорлик ва саводхонликка оид масалаларга эътибор қаратиши аҳамиятлидир. Масалан, қўшиқни турли чолғу асбобларида чалиб, қўйлаб бериш орқали уларнинг хусусияти ҳақида тушунча бериш, шақилдоқларда чалиб ритмик жўр бўлишга ўргатиш, турли чўзимдаги товушларни баланд ва паст регистрларда қўйлаш маҳоратини ўстириш лозим.

Хулоса қилиб айтганда, ўқитувчининг ўқув мақсадларини, ўқув материални ўргатишига оид методлар ва уларнинг дарсинг қайси босқичларида қўйлаш мумкинлигини белгилаб олиши, янгиликлардан унумли фойдаланиши муסיқа дарслари самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Ҳасан ЮСУПОВ,
СамДУ доценти

Барча жабҳада бўлгани каби таълим-тарбия жараёнида ҳам субъект ва объектга боғлиқ муаммолар юзага келади. Объектга боғлиқ масалалар асосан таълим муассасаларини қайта таъмирлаш, жиҳозлаш, ўқув қўлланма ва адабиётлар билан таъминлаш орқали бартараф этилади. Аммо субъектлар ўртасидаги муносабатларни тартибга солиш ўзига хос мураккаблиқларга эга.

Субъектлар,

Sinab ko'ring

болаларни сафлаб, бир муддат олдинга эгилиб туришларини

сўранг. Бу машқни ўзингиз ҳам биргаликда бахаринг. Бироз муддат ўтган, қадрларини ростлашни айтиб, қанчалик толиққанликларини сўранг. Гулни синдириб қўйган болага юзланиб, ўсимликлар ҳам тирик вужудлигини қайта таъкидлаб, гул шохчасини сувга солиб

БОЛА ГУЛ ШОХИНИ СИНДИРДИ

сиз уни қойишсизми ёки...

ларга катта масъулият юклаб, янги-янги методлардан фойдаланишни тақозо этади.

Айтайлик, математика машғулотида Сарвар исмли бола айлана шаклини тескари чизаяпти. Сиз унга тўғри чизишни ўргатсангиз, "Мен ундай чизишни билмайман", деб қайсарлик қилмоқда. Бундай вазиятдан қандай чиқиб кетиш керак? Сарвар қилаётган иш нотўғрилигини "оёқ тираб олиб" таъкидлаш ўрнига ўзига хос усулда чизаётганини айтиш, ҳаммага кўрсатиб беришни сўраш керак. Боланинг машғулотидаги фаол иштирокини рағбатлантириш, кайфиятини кўтариш лозим. Кейин Сарварни бошқалар сингари қизиқ бўлишга ундаш зарур. Машғулоти якунида айланани турли усулларда чизиб мумкинлигини, аммо энг тўғри ва осон йўли қайси эканлигини таъкидлашни унутманг.

Тасаввур қилинг: машғулотида болақай хонадаги гул шохини синдирди. Сиз уни қойишга тушасиз. Аксинча, унга гулнинг жони ог'ригани ва йиғлаётганини айтинг. Сўнг

қўйинг. Кейинчалик томир отган, болалар билан биргаликда экинг. Шу тариқа уларни табиатини севишга ўргатасиз.

Бугунги кун ўқувчиси жуда қизиқувчан, фикри теран. Шу боис, дарс жараёнида талабчи-тортишиб қолиш ҳоллари кўп кузатилади. Уларнинг баҳси узокрок давом этса, кўп вақт йўқотиш ва баъзи ўқувчилар зерикиб қолиши мумкин. Бундай вазиятда энг оддий усул — ўқувчиларга вақт тугаганлигига ишора қилиш. Сўнг тўғри жавобни энг яқин дўст — китобдан топишларини айтиб, аниқ жавоб келтирилган бетга эътиборини қаратинг.

Хулоса қилиб айтганда, ўқув жараёнидаги ҳар қандай вазиятда муаммони ўқувчиларнинг «ўз одами» бўлиб ҳал қилиш зарур. Бундай усулни болалар оғриқсиз қабул қилишади.

Н.НОРМАХМАДОВА,
Термиз шаҳридаги
12-мехрибонлик
уйи неғизидagi
умумтаълим мактаби
ўқитувчиси

ЗАМОН БИЛАН ҲАМНАФАС

ахборот-ресурс марказларида электрон манбаларни кўнайитириш, аҳолига замонавий технологиялар асосида хизмат кўрсатиш йўлга қўйилмоқда

«Ахборот кутубхона фаолияти тўғрисида»ги қонунда электрон каталог ва электрон кутубхона тушунчалари бот-бот тилга олинганки, бу келгусида инсоннинг билим олиши, ахборотга эга бўлишида электрон ресурсларнинг ўрни ошиб боришини билдиради. Шу маънода электрон шаклдаги ахборот-кутубхона ресурсларини шакллантириш долзарб масалалардан бири ҳисобланади.

Сурхондарё вилоятида Халқ таълими вазирлиги, Республика илмий педагогика кутубхонаси, вилоят халқ таълими бошқармаси ва вилоят ахборот-ресурс маркази ҳамкорлигида ташкил этган республика семинари аҳолига интеграциялашган босма ва электрон ресурслардан фойдаланган ҳолда хизмат кўрсатиш мавзусига бағишланди.

Бугунги кунда ахборот-ресурс марказлари фаолияти самарадорлигини

ошириш масаласи электрон манбаларни кўнайитиришга эътибор қаратиш, замонавий ахборот-коммуникация технологиялари асосида хизмат кўрсатиш йўлга қўйишни тақозо этмоқда. Бу борада Сурхондарё вилоят ахборот-ресурс марказида бир қатор ибратли ишлар амалга оширилмоқда. Семинар қатнашчилари АРМ фаолияти билан танишиб, кутубхонада ўзига хос тажриба тўпланганини эътироф этишди.

Вилоят ахборот-ресурс маркази республикада биринчилардан бўлиб китобхоналарга телефон, интернет орқали хизмат кўрсата бошлади. Марказнинг интернетдаги ижтимоий тармоқларда веб-саҳифаси бўлиб, китобхоналар керакли маълумотларни сўраб мурожаат қилишади. Материаллар ўша шахсоннинг электрон манзилига юборилиб, бу ҳақда телефонига хабар жўнатилади.

Биз талабаларга ўқиб давомидида кўпала манбалар керак бўлади. Айниқса, 20—30 талаба кутубхонада саноклигина китобга бир вақтинг ўзида талабгор бўлса, ўзингиз йўлга кўраверинг, — дейди Термиз давлат университети талабаси Сабохат Давлатмуродова.

Китобхоналар учун ахборот-ресурс марказининг интернет орқали тезкор хизмат кўрсатиши ва битта китобнинг электрон нусхаси билан бирийўла бир нечта мижозини таъминлаш бизга жуда кўл келмоқда.

Мазкур ташаббусни бошқа вилоятлар АРМлари ҳам синаб кўришни билдириб, марказ ва китобхона ўртасидаги бундай замонавий алоқани қўллаб-қувватлашди. Семинар Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоят АРМлари директорлари учун электрон шаклдаги ахборот-кутубхонани шакллантириш бўйича ўзаро тажриба алмаштириш имконини берди.

Электрон ресурслар базасини яратиш, ундан фойдаланишининг ҳам

ўзига яраша муаммолари мавжуд, — дейди Қорақалпоғистон Республикаси ахборот-ресурс маркази директори З.Сейтнязова. — Интернетдаги барча маълумот ҳам фойдали деб ҳеч қим қафолат бера олмайди. Бунда бузғунчи ғоялар, менталитетимизга зид материаллар, терроризм ва диний экстремизмни тарғиб этувчи маълумотлардан сақланиш керак. Бунинг учун эса биз АРМ ходимлари замон билан ҳамнафас қадам ташлаб, республикамиз ва дунёда рўй бераётган воқеа-ҳодисалардан хабардор бўлиб боришимиз зарур. Энг муҳими, ёшларимиз ахборот маконидида қалғимаслиги, уларга тўғри йўл кўрсатиш учун ҳам фао-

литимизни замон талабларига мос равишда ташкил этишимиз талаб этилади.

Семинар доирасида маҳорат машғулоти ҳам ташкил этилиб, видеосеминарлар олиб бориш, китобларни электрон шаклга ўтказиш, «КадаТа» дастурида ишлаш, вебсайтни янгиликлар билан бойитиш сингари йўналишларда иштирокчиларга билим ва қўникмалар берилди. Республика семинари доирасида «Китобхоналар байрами», «Бир фарзандаг уч китоб» акцияси ва «Китоб марафони» хайрия тадбири ҳам ўтказилди. Ёзувчи ва шоирлар билан уршув ташкил этилди.

Норкуват ТўРАЕВ,
Жўрабек ЖАНГИРОВ,
«Ma'rifat» мухбирлари

СЎЗДАН СЎЗНИНГ ФАРҚИ БОР

ёхуд ўқувчиларга француз тилини ўргатишда эвфемизмларга алоҳида эътибор қаратиш лозимлиги хусусида

Президентимизнинг 2012 йил 10 декабрдаги «Чет тилларни ўргатиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори жаҳон ҳамжамиятига янада интеграциялашувимиз, ижтимоий-иқтисодий, маънавий-маърифий ҳаётимызда қўлга киритилаётган улкан ютуқларни тарғиб-ташвиқ этишимиз, шу билан бирга, илғор хорижий тажрибаларни ўрганиб, юртимиз тараққиёти йўлида татбиқ этишимизда, шубҳасиз, муҳим омил бўлиб хизмат қилади.

Тил нафақат тафаккур маҳсули, фикрни ифода этувчи восита, балки бутун олам, коинотнинг таркибию мазмун-моҳиятини инсон онгида акс эттиришга хизмат қиладиган қудратли кучдир. Ота-боболаримиз бирор элни яқиндан билишни истасанг, аввал тилини ўрган, дея бежиз айтмаган. Чунки тил халқнинг бой маданияти, ўтмиши, тараққиётидан далолат беради. Ёшларимизнинг халқаро даражадаги етук кадрлар бўлиб этишишида француз тилининг ҳам алоҳида ўрни бор. Бугун юртимиздаги 1151та умумтаълим мактабида француз тили ўргатишда.

Кўплаб тарихий, илмий-адабий манбаларга бой фаранг тили ҳам худди она тилимиз каби ижобий бўёқдор сўзларга бойлиги билан ажралиб туради. Аслида, маданий-маърифий жиҳатдан тараққиётга эришган халқ тилида эвфемизмга эҳтиёж ортади. Улардан ўринли фойдаланишга ўрганиш эса ўқувчиларнинг хорижий тилда эркин гаплашишига ёрдам беради.

Эвфемизм юнонча еу — яхши, чиройли, рhemi — гапирмоқ, яъни «чиройли гапирмаман» деган маънони билдириб, бирор фикрни ёки гапни юмшоқроқ, майинроқ тарзда ифодалашга хизмат қилади. Масалан, «туғмоқ» сўзи ўрнига «дунёга келтирмоқ», «кўзи ёримоқ»; «семиз» — «тўладан келган», «эт қўйган»; «қусмоқ» — «қайт қилмоқ»; «кўр» — «кўзи ожиз»; «кар» — «қулоғи оғир»...

Французча изоҳли луғатларда эвфемизм атамасига илмий таъриф келтирилди: «*adoucissement d'un mot ou d'une expression qui pourraient choquer par leur brutalite, leur vi...ur*», яъни дағаллиги ва таъсирчанлиги билан одамни хижолат-

га қўядиган сўз ва ибораларнинг юмшоқ ифодаси; «*expression attenuée d'une notion dont l'expression directe aurait qch de déplaisant, de choquant*», яъни тўғри маънода айтилганда номаъқуллик, нохушлик уйғотадиган тушунчаларнинг силлиқ ифодаси. Демак, эвфемизм фикрни ҳар бир тоифа ва доирага монанд равишда етказиш воситаси бўлиб, у бирор нарса- ҳодисанинг ҳажми, қуввати, маъноси ва бошқа белгиларини образли ифодалаш хусусиятига эга.

Тилшуносликдаги ушбу ёндашув нутқда ҳар қандай камситишларга йўл қўймас-

ликни, ноқулай ибораларни қўлламасликни билдиради. Метонимия, метафора, синекдоха, вазифадошлик, истиора каби сўз санъатларидан унумли фойдаланиш эвфемизмнинг асосини ташкил этади. Бунини ўқувчиларга тушунтириш учун, аввало, ўзбек тилидан мисоллар келтириш лозим. Айтилик, ўқувчи «кўз юммоқ» иборасининг кўча маъносини билмаса, фаранг тилидаги шунга ўхшаш сўз санъатини ҳам тушунишга қийналади. Дарсда матбуот нашрларидан фойдаланиш, француз тилидаги бадий алабиётларни мутолаа қилиш, ахборот-ресурс мар-

кази ва интернет манбалари асосида бунга шароит яратиб бериш орқали болаларнинг эвфемизмлардан хабардорлик даражасини ошириш мумкин. Французча ва ўзбекча ижобий бўёқдор ибораларни ўзаро со-

лиштириш ҳам ўғил-қизлар онгида муайян тушунчаларни ҳосил қилишда қўл келади.

Сўздан сўзнинг фарқи бор, деган нақл бежиз айтилмаган. Чиндан ҳам, бир хабарни ўн одам ўн хил тарзда етказиши мумкин. Ўқувчилар нафақат тил билиши, балки чет тилида чиройли сўзлаша олиши ҳам лозим. Бунинг учун эса таълим жараёнида хорижий тилнинг ўзига хос нозик жиҳатларини ҳам назардан четда қолдирмаслик талаб этилади.

Дилобар РАХИМБОВА,
ЎзДЖТУ француз
филологияси факультети
2-босқич магистранти

O'YNAB, SO'ZLAB O'RGANAMIZ!

Assalom, dala!

O'qituvchiga yordam

Transport turlari

(Davomi. Boshli o'tgan sonlarda.)

Bizlar deymiz baralla:
«Assalom, **field** — dala!»
Senga ham berdik salom,
Egg-plant — baqlajon.
Salom, **garlic** — sarimsoq,
Oltinrang **pumpkin** — qovoq,
Pamildori — **tomato**
Va kartoshka — **potato**.
Ey, **cucumber** — bodring
Qilmagin hiring-hiring.
Karam — **cabbage** buncha soz,
O'smoqda **onion** — piyoz.
Qunvar **beetroot** — lavlagi,
Qip-qizildir barglari.
Sabzi — **carrot** zo'r oziq,
Haqiqiy oltin qoziq.
Pepper, oh garmdori,
Shamollaganda dori.
Turnip — sholg'om, **radish** — turp
Yotishibdi o'y surib.
Hosil o'stirgan dehqon —
— **Farmer** bo'lsin sog'-omon!

Fild

Eg-plant

Garlik

Pamkin

Tomeytou

Poteytou

Kyukembe

Kebij

Onion

Bi'trut

Kerot

Pepe

Turnip, redish

Fame

Keling, qiling sayohat,

Sayohat — **travel** rohat!

Tanlang **plane** — samolyotni,

Helicopter — vertolyotni.

Xohlang uchqur **train** — poezd,

Taxi — taksi yurar tez.

Suvda suzar **ship** — kema...

Tanla, faqat yo'q dema!

Yo ista avtobus — **bus**,

Yo trolleybus — **trolleybus**.

Car — yengil mashina yo,

Yo **underground** — metro...

— Yo'q — **no!**

Ketdik ochiq havoga,

On foot, ya'ni piyoda!

Travel

Pleyn

Helikopte

Trein

Teksi

Ship

Bas

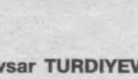
Trolleybas

Ka'

Andegraund

Nou

On fut

Kavsar TURDIYEVA
(Davomi bor.)

Борлик. Куёшнинг чиқиши, кун ботиб осмонни юлдузлар қоплаши. Ёмғир томчиларининг ерга “чак-чак” урилиши... Итнинг вафодорлигию тулкининг айёр эканлиги... Ватан, оила, дўст-душман, яхшилик ва ёмонлик, гўзаллик ва нафосат, бординки, реалликдаги барча тушуналлар билан бизни илк бор эртактлар дунёси таништиради. Тўғрироғи, шулар ҳақидаги тасаввурларни ҳосил қилишимизга кўмаклашади. Бола ҳаётда кўраётган барча “кадр”ларни ўз миёсига жойлаб боради. Шу аснода онгида ижобий ёки салбий қахрамон моделини яратади. Масалан, Золушкани олайлик. Унинг эртақдаги таърифини тинглаган ҳар бир қизча ўзининг шундай бўлишини истади, гўзаллик, меҳрибонлик, меҳнатсеварликни ўрганади, ўзи англаб-англамай унга интила бошлайди. Тасавуридаги ҳақиқий қахрамонини у тасвир орқали жонлантиради. Бу тасвирлар жамланмаса эса, мультфильмдир.

Нега болалар мультфильмни яхши қўради? У эртақ ўрнини боса оладими? Демак, юқоридаги фикрдан англаш мумкинки, бола эртактлар орқали ўз тасавурида яратган қахрамонини, унга баъзи жиҳатлари ўхшаб кетадиган образни ёрқин рангларида, ҳаракатда, гапирган ҳолатда кўргани учун ҳам мультфильмни яхши қўради. Мультфильмда болаларни жалб қиладиган нарсаси — тасвир, ёрқин рангдаги кадрларнинг тезликдаги ҳаракатидир.

Ёш авлоднинг мультфильмлар дунёсига қизиқиши, эҳтиёжи сўнамас экан, бу мавзу муҳокама қилинишдан тўхтамайди. Газетамизда бу мавзуга кўп бора мурожаат этилган бўлса-да яна бир бор бошқа қирраларни ҳам қўришга, мулоҳаза юритишга уриндик.

БИР КАДР ОРҚАГА...

Мультпликацион фильм латинча *multiplicato* сўзидан олинган бўлиб, “кўпайтириш” деган маънони билдиради. Мультфильм чизилган (расмни мультпликация) ёки ҳажмий (ҳажмий мультпликация) объектлар ҳаракатларининг кетма-кет фазаларини суратга олиш йўли билан тайёрланади. Тасмага туширилган образларнинг секундига 24 кадр тезлигидаги проекция тасвири экранда ҳаракатни, яъни “жонланиш”ни юзага келтиради.

Мультпликация оламига илк қадам ака-ука кинематограф Люмьерларнинг кашфиётидан анча олдин ташланган. Аслида гордаги расмларнинг ўзи анимациянинг ибтидоий кўриниши дея эътироф этилади. 1877 йилнинг 30 августи расмни мультпликациянинг тутилган куни. Айнан шу кунни француз рассоми ва муҳандиси Эмил Рено илк мультпликацияси учун патент олган эди. Расмни кино ҳам биринчи марта Ренонинг анча мукамал мосламаси орқали 1892 йили намойиш этилган. 1914 йили америкалик мультпликатор Уинзор Маккей тарихда биринчи мультфильм қахрамони — Гертти номли динозаврни яратди. 1900 йили Жорж Стьюарт Блэкстон томонидан ишланган “Сеҳрланган расм” (“The Enchanted Drawing”) мўъжаз асари анимация оламида янги даврни бошлаб берди. Бу даврда у кадрма-кадр, тасвирма-тасвир ишлашни йўлга қўяди. Шундан кейин мультпликация тараккиёти илдамлаб кетади. 1906 йили “Vita-graph Company of America” компанияси Блэкстоннинг “Кулгили чехра” фильмининг киноплёнкаларга муҳрлади.

Мультпликация тарихи билан обдон танишсангиз, унинг ривожига асосан карикатурчилар хисса қўшганини англайсиз. Демак, томошабинлар жалб қилиш учун ижодкорлар юмори ишга солишган. Кулгили тасвир ва

чўкча” деб аталади. 1978 йили “Ўзбекфильм” киностудияси қошида кўйроқ ва расмни фильмлар ижодий уюшмаси ташкил этилган, расмни мультпликацияда жанр ва мавзу доиралари кенгайтирилади, ҳаракат ва воқеа тезлигига эътибор кучаяди. 80-йиллари кўйроқлардан кенг фойдаланишга ўтилади. Мультпликация билан расмни шакл ва жонли персонажларни уйғунлаштириб суратга олиш тажрибаси ижобий самара бериб, “Қор одам”, “Хўжа Насриддин”, “Ойимнинг жумбоқлари” каби мультфильмлар суратга олинади. Мустақилликдан сўнг фильмлар ўзбек тилида суратга олина бошлади. Улар “Ўзбекфильм” очик акциядорлик жамиятининг мультфильмларидида агрессивия жуда бўрттириб ифодаланади. Ўйлаб кўринг: бир персонаж иккинчисини ўлдирди. Бутун бир асар шу асосга қурилади. Жанг санъатини ўргатувчи мультфильмлар бундан мустасно. Уларда ҳар ҳолда ҳаётини фалсафа, ички хотиржамликка эришиш, ёмонлик устидан галаба қозониш каби тушуналларга ургу берилди. Лекин ўлдирди, қириб ташлаш, фирромлик — булар бо-

жавоб олиш мақсадида мультфильмлар устакхонаси ижодкорларига мурожаат қилдик.

Бола тарбияси, асосан, оилада шаклланади. Биз ижодкорлар мультфильмлар орқали уларга уни қил, буни қилма, демаймиз. Нима яхши, нима ёмонлигини кўрсатиб берамиз, холос, — дейди мультфильмларнинг бадий раҳбари Мавзур Махмудов. — Хориж мультфильмлари ҳар хил. Улар орасида яхшилари ҳам бор, ёмонлари ҳам. Фалсафий маънога эга, савия жиҳатидан юқори анимацияли асарлар бола дидини ўстиради. Қолаверса, биз — ижодкорларга намуна бўлиб хизмат қилади. Аммо кузатувлар шуни кўрсатадики, Фарб мультфильмларида агрессивия жуда бўрттириб ифодаланади. Ўйлаб кўринг: бир персонаж иккинчисини ўлдирди. Бутун бир асар шу асосга қурилади. Жанг санъатини ўргатувчи мультфильмлар бундан мустасно. Уларда ҳар ҳолда ҳаётини фалсафа, ички хотиржамликка эришиш, ёмонлик устидан галаба қозониш каби тушуналларга ургу берилди. Лекин ўлдирди, қириб ташлаш, фирромлик — булар бо-

ний ривожланиши, нималарга қизиқиш улғаяётганини таҳлил этибгина жавоб бериш мумкин.

Таллов қизиктирдан келиб чиқади, — дейди психолог Наргиза Гойибова. — Аммо бола мультфильмни ўз қизиқишларини англаган ҳолда танлайди, дея олмаймиз. Мультфильмдаги ранглари уйғунлиги, кадрларнинг тез-тез алмашиви, қахрамонларнинг кулгили ҳаракатига ёки, аксинча, йиғлаши, ё сакрашига қизиқиши мумкин. Аммо онгли равишда буниси яхши, буниси эса ёмон деб фарқлай олмайди. Демак, бу жараёнда катталар ёрдамга келишлари шарт.

Бугунги кун боласининг талаби қандай? Бунини билиш учун сўнгги йиллари яратилган мультфильмларни кўриб чиқишга уриндик.

— 2012 йили мультфильмларимиз ижодкорлари томонидан жами 6 мультфильм ишланми, жажжи томошабинлар эътиборига ҳавола этилди, — дейди муҳаррир Зулфия Йўлдошева. — Булар: “Сеҳрли дарахт”, “Олтин тарвиш”, “Бўзбола”, “Аломат кўён”, “Учар тулпор ҳақида дoston”, “Удабурон шогирд”. Асарларнинг

Такдим этилган мультфильмлар орасида юморга йўғрилган асарлар ҳам талайгина. “Аломат кўён” ана шулар жумласидан. Бу мультфильмни телеканал орқали кичиктойларимиз қатори катталар ҳам томоша қилган бўлсалар, ажаб эмас. Воқеалар қишлоқда бўлиб ўтади. Қишлоқ қозиси тўғрисида, ҳушомадни билмайдиган Мўмин исмли йигитнинг соддаликдан фойдаланиб, уни лақиллатмоқчи бўлади. Бунини пайкаб қолган Насриддин Афанди оддий кўён ёрдамида Мўминнинг устидан кулмоқчи бўлганларнинг таъзирини беради.

Айтиш керакки, Насриддин Афанди ўзбек мультпликациялари ижодида муҳим ўрин эгаллайди. Бунини халқ эҳтиёжи билан боғласак, тўғри бўлади. Халқимиз азалдан хангомага ўч. Сўхбатдоши юзига тик гапирмасдан, ҳазил орқали дилидаги норизолигини билдиришга уринади. Хўжа Насриддин латифаларининг ҳар бирида муҳим ва долзарб ижтимоий муаммо, кишилардаги камчилик, қусур танқид остига олинади. Шу ўринда яна бугунги жажжи томошабин талаби, эҳти-

Ушбу асар боланинг ишонч ва ишонсизлик, муҳаббат ва ҳиёнат, яхшилик ва ёмонлик ҳақидаги илк тушуналларини кенгайтиради.

Халқимизда “Устоз — отангдан улур” деган нақл бор. Устоз-шогирдлик аънанасини кишилар азалдан ардоқлаб келишмоқда. 2012 йилнинг энг яхши мультфильмлари орасидан муносиб ўрин эгаллаган навбатдаги мультфильм “Удабурон шогирд” деб номланади. Бу фильм устоз-шогирд аънанасини улуглабгина қолмай, шогирдлик талаблари қандай эканлиги тўғрисида жажжи томошабинларга тушулча беради. Бунда ҳам ижодкорлар халқ эртактларига таянган: қози ўзига муносиб шогирд топиш мақсадида танлов эълон қилади. Унда голиб чиққан удабурон бола ҳақиқатан ўзининг зукко, зийрак эканлигини исботлайди, устозига кўп чигал масалаларни ечишда ёрдам беради. Мультфильм ақл ва фаросатини ишлатиб, кишиларга меҳр билан муносабатда бўлган рустий одам ҳақида ҳаётда муносиб ўрин эгаллайди деган фикрни илгари суради.

Олтин дарахт орузидан эса воз кечади. У умр бўйи не заҳматлар билан қийинчиган нарсаси — ҳақиқий бойлик ҳақидаги ўз уйида, ўз ёнида, ўз Ватанида эканлигини англаб етати.

— Мана шу мультфильмда ҳам кўришимиз мумкинки, Аҳмаджон бугунги ўтқинчи ҳавасларга берилган бола, олтин дарахт — мўмай даромад, узоқ сафар эса чет эл. Ижтимоий иммунитетни яхши шаклланмаган айрим ёшлар чет элдаги ҳаётни енгил деб билиб, ўзларини ўтга-чўкча урмоқдалар. Бунинг оқибатида алданиб қолаётганлар ҳам кам эмас. Баъзилар боши деворга бориб урилмагунча туғилиб ўсган юртининг қадрига етмайди. Бу мўъжаз асар эса реалликка, ижтимоий ҳаётга энди кириб келадиган болани тўғри фикр ва қарашлар билан тарбиялашда ота-оналар, педагогларга яқиндан ёрдам беради, — деди Нозима Усмонова.

Жажжи томошабинлар учун яна кўплаб хусусий студиялар ҳам махсусот ишлаб чиқармоқда. Ўтган йил бошида тақдироти бўлиб ўтган “Айтсам, ишонмай-сиз!” мультфильми хусусий сту-

разини қабул қила олмадим. Тўғри, бугуннинг талаби, кичиктойлар юрагидидаги чўғнинг эҳтиёжи шудир, балки. Уни ўзимизнинг Зумрад билан солиштириб кўринг-а. Айқаш тинчлик бермайдиган қулоқсиз Маша қаердаю, катталарга ҳурмат, кичикларга иззатда бўлган Зумрад образи қаерда? Бу билан мультфильмни қоралаб, кўришга тавсия этмасликдан йироқман. Шу масала бўйича яна ўзимизнинг ижодкорларимизга мурожаат қилдим. Бу ҳақда Мавзур Махмудов шундай дейди:

— Режиссёрнинг бу мультфильмни яратишдан кўзлаган асосий мақсади болаларнинг эътиборини тортиш эди. У қандайдиган маънавий озққа бериш, тарбиялаш, бирон хислатга давватни ўйламаган. У бугунги кинобозорнинг талабидан келиб чиққан ҳолда энг сўнгги технологиялар, эффектлар, ранг-барангликдан фойдаланган, холос. Маша — жуда шўх қизалоқ. Бу образни бутунлай қоралаб бўлмайди. Ҳамма бола ҳам шўхлик қилиб катта бўлади. Лекин биз шарқона дунёқарашдан келиб чиқиб қарайдиган бўлсак,

ХУЛОСА

www.parkino.ru сайти 2012 йил бўйича энг яхши мультфильмлар рейтингини эълон қилди. Унга кўра, биринчи ўринни зомонавий технологияларни ўзига жамлаган “Қўйроқлар тарихи-2”, 2-ўринни “Қўйроқлар тарихи”, 3-ўринни эса “Пинокио” мультфильми эгаллаган. Бу рейтинг кинотанқидчилар, томошабин ва кузатувчилар томонидан берилган баҳо асосида тузилган. Сайтни кузатганимизда қуйидаги сатрларга кўзим тушди: “Қўйроқлар даври яна қайтмоқда! Сен дўстсиз қилиб, яқин кишига эҳтиёж сезаясанми? Зерикдингми? Унда ҳаётингни ақл бовар қилмас даражада ўзгартиришга тайёр тур!” Шундай дейилди, энг сўнгги технологиялар асосида ишланган фантастик, жангари мультфильмларни кетма-кет тақдир этилади. Бундан кўриниб турибдики, мультфильм орасидан мўмай даромад кўзлаган кимсалар энди фантастик, жангари, компьютер уйинларига ўхшаш асарлар яратишга киришилган. Бу ҳам етмагандек, реклама қилиш баробарида бола руҳиятига тушуқлиқ, ҳаётдан норозилик, атрофдагиларга ишонсизлик, виртуал оламга қорлаш қилишни сингирмоқдалар. Улар ўтмиш ва бугунни рад этиб, келажак, ундаги юқори технологиялар олами ҳамда виртуал олам афзалликларини тақдир этишмоқда.

Мақола аввалида мультфильм эртақ ўрнини боса оладими, деган саволни ўртага ташлаган эдик. Албатта, мультфильм эртақ ўрнини боса олмайдиган. Эртақ илдизлари жуда қадимий. Эртактлар — умрбоқий асарлардир. Мультпликация эса анча кейин пайдо бўлган. Мультфильм эртақни то маънода тўлдиршга хизмат қилиши керак. Фарб ижодкорлари тақдим этаётган нореаллик, индивидуализм, ҳаётга енгил қарашни жамлаган мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ўқиганда илгари ҳаётда яратилган бўлишига ишонч қилибди. Демак, зомонавий мультфильмлардан кўра, халқона эртактларимиз асосида ишланган, миллий қахрамонларимиз гавдалантирилган, ўзбекона хислатларига йўғрилган зомонавий асарлар бугуннинг талабидир. Эртақ асосида ишланган асарни бола бошқача кўз билан кўради, эшитганда ёки ў

Жиззах вилоят педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтида тингловчилар томонидан очик дарслар ўтказилиши анъанага айланган бормоқда. Малака ошираётган ҳар бир ўқитувчи курс якунигача албатта, бир соатлик очик дарс ўтиб беради. Бошланғич таълим йўналишида малака ошираётган Жиззах туманидаги 6-умумтаълим мактаби ўқитувчиси Гулчехра Тўлабоева томонидан ўтказилган очик дарс ана шулардан бири.

Математика фанига оид "Сонли ифодалар" мавзусидаги машғулот ноанъанавий усулда ташкил этилди. Ўқувчи вазифасини ўтаётган ҳамкасблар учун дарс ўтишининг ўзига хос қизиқарли жиҳатлари бор. Г.Тўлабоева «ўқувчи»ларни гуруҳга бўлган ҳолда янги педагогик технология асосида дарс ўтди. Ҳар бир гуруҳ ўзининг номланиши — тўртбурчак, доира, учбурчак шакллари рамирий маъноларини ифода қилди. Ахборот-коммуникация технологиялари таянган ҳолда слайдлар намойиш этилди. Бу инновацион технологияларнинг таълимдаги ўрни ва аҳамияти

Ilg'or tajriba

жудлиги, дарс технологик харитасининг тўғри ишлангани, мавзунинг тўла очиб берилиши, вақтдан унумли фойдаланиш бўйича кўрсаткичлар инобатга олинади. Бу талабларнинг ҳар бири 50 баллик тизимда баҳолаб борилади.

Малака ошираётган ўқитувчининг касбий тайёрлашда энг самарали усуллардан бири — назарий ва амалий билимларни уйғунликда етказиш ҳисобланади. Очик дарсларни ташкиллаштириш учун курс тингловчилари ўртасида синфлар бўйича ихтиёрий мавзулар танланади. Ўтилган дарсни кузатиш натижалари дарс ўтган ўқитувчи, эксперт гу-

ПЕДАГОГИК ИННОВАЦИЯЛАР МАРКАЗИ

талабаларнинг ўзлаштириш самарадорлигини
ошириш билан боғлиқ ишларни
мувофиқлаштиришда қўл келмоқда

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида чуқур назарий ва амалий билимларга эга, танлаган соҳаси бўйича мустақил фаолият кўрсата оладиган, ўз билими ва малакасини мустақил равишда ошириб борадиган, масалага ижодий ёндашган ҳолда муаммоларни вазиятларни тўғри аниқлаб, таҳлил қилиб, ўзгаришларга тез мослаша оладиган мутахассисларни тайёрлаш асосий масалалардан бири сифатида белгиланган.

Таълим тизимида янги педагогик технологияларни қўллаш, назария ва амалиёт уйғунлигига алоҳида эътибор қаратилиши натижасида ўқувчилар, талабалар томонидан материалларнинг ўзлаштирилиш самарадорлигини юқори даражага кўтариш мумкинлиги яхши маълум. Бундай муваффақиятнинг яна бир омил асрлар давомида шакланган анъаналар, кадрлар цивилизациянинг замонавий ривожланиш талаблари билан омикталаштирилишидир. Кишилардаги ижобий фазилат ва хислатлар — меҳнатсеварлик, тежамкорлик, ўзаро муносабатда беғаразлик, шунингдек, ота-она, устоз ва раҳбарга ҳурмат-эҳтиром ҳиссини намоён қилиш сингари жиҳатлар истиқболли фаолиятни янада ривожлантириши тайин.

Самарқанд давлат университетида ҳам ана шу фикрлардан ҳулоса чиқарган ҳолда олий маълумотли кадрларни тайёрлашда халқимизнинг асрлар давомида шакланган маънавий мерос, урф-одат ва анъаналар, маънавий бойлик ва аждодлар тафаккурига таяниб, цивилизациянинг ҳозирги ривожланишига мос равишда қадам ташланмоқда. Ривожланган давлатлардаги каби таълим жараёнида сабоқ олувчиларнинг ўзлаштириш сифат ва самарадорлигини оширишга жиддий ёндашялмиш.

Ҳозирги кунда бакалавр ва магистрларни тайёрлаш жараёнида анъанавий педагогик технологиялардан фойдаланишнинг ўзи камлик қилади. Негаки, барча соҳалар, шунингдек, фанлар кун сайин янгидан-янги маълумотлар билан бойиб бормоқда. Маълумотларни талабаларга тўғри ва самарали етказиш орқали касбий малака, кўникма ва саводхдонлигини ошириб бориш мумкин. Бу, ўз навбатида, материалларнинг ўзлаштирилиши жадаллаштирувчи янги педагогик технологиялардан кенг ҳамда самарали фойдаланишнинг тақозо этади.

Университет маъмурияти ташаббуси билан айни шу йўналишдаги ишларни юксалтириш мақсадида педагогик инновациялар маркази ташкил этилиб, университетнинг энг тажрибали кадрлари жалб қилинди. Ўтган ўқув йили давомида марказ мутахассислари томонидан барча университет профессор-ўқитувчиларининг дарслари чуқур таҳлил қилинди. Шуниси эътиборга молики, таҳлил натижалари бўйича профессор-ўқитувчиларнинг рейтинг кўрсаткичлари аниқланди ва бу кўрсаткичлар асосида маошга қўшимча ҳақ сифатидаги устамалар белгиланди. Рейтинг кўрсаткичи 70 фоиз ва ундан паст бўлган профессор-ўқитувчиларнинг ҳаммаси касбий малака оширишдан ўтказилди.

2012-2013 ўқув йилида мазкур марказнинг фаолиятини янада жонлантириш тадбирлари ишлаб чиқилди. Марказ аъзолари сентябрь-декабрь ойларида университетнинг тажрибали про-

фессор-ўқитувчиларининг таълим жараёнига янги педагогик технологияларни татбиқ этиш борасидаги назарий ва амалий тавсияларини кенг муҳокама қилишга оид ишларни амалга оширишди.

Жорий йилнинг 15 январидан 15 февралгача университетда "Таълим сифатини таҳлил қилиш ва самарадорлигини ошириш ойлиги" эълон қилинди. Бу қисқа даврда университетнинг барча профессор-ўқитувчиларининг дарсларда инновацион педагогик технологиялардан кенг фойдаланиши ва бунинг талабалар ўзлаштириш кўрсаткичига таъсири чуқур таҳлил қилинди. Албатта, талабаларнинг ўзлаштириш самарадорлиги қай даражада яхшиланишини қишқи сессия якунлари кўрсатди. Сафарбарлик ойлигининг дастлабки таҳлилий кўрсаткичлари ва университет жамоасининг бу даврда амалга оширган ишлари салмоқли эканига ишонч ҳосил қилса бўлади. Дарслар таҳлили натижалари муҳокамасига бағишлаб ўтказилган семинар-тренингларда маърузачиларнинг чиқишлари тақдимот тарзида намойиш қилинди. Бу каби илмий-услубий анжуманларда ўз касбий йўналишларига мос тарзда университетнинг барча профессор-ўқитувчилари, шунингдек, малака ошириш факультети тингловчилари ҳамда шаҳардаги бошқа олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари, касб-ҳунар коллежлари ва академик лицейлар педагоглари иштирок этди.

Жорий этилган янгиликнинг давомилигини таъминлаш мақсадида университетнинг бош биносида семинар-тренинг ташкиллаштирилди. Унда доцент С.Амриддинов ва С.Матлабовнинг "Талабалар билимининг назорат қилиш ва расмийлаштиришнинг оптималлаштирилган тизими", профессор А.Солиев ва Э.Мардоннинг "Механика-математика факультети мисолида қолдирилган дарсларни қайта ўзлаштириш самарали тизимини жорий этиш", профессор Ш.Ҳасанов ва С.Боймирзаевнинг "Ёш ўқитувчиларнинг педагогик маҳоратини оширишда "Устоз-шогирд" тизимини жорий этиш" мавзуларида тақдимот-маърузалари тингланди ва кенг муҳокама қилинди.

Ҳулоса сифатида айтиш мумкинки, амалга оширилаётган бу тадбирлар университетнинг барча профессор-ўқитувчиларини ўз устида ишлашга, ҳар бир дарсни — маърузами, амалиётми, семинарми ёки лаборатория машғулотми — янги маълумотлар билан бойити заруратини ҳис қилиш, дарс жараёнида талабаларни фаоллаштириш, уларда фанга тегишли маълумотларни ахборот манбаларидан қидириб топишга қизиқиш уйғотишга қаратилмоқда.

Марс САФИН,
Худойёр КЕЛДИЕРОВ,
Самарқанд давлат университети
доцентлари

ОЧИҚ ДАРС

унда малака ошираётган
ўқитувчининг дарсида тингловчилар
"ўқувчи" ролида ҳам ўрганади,
ҳам ўргатади

ортиб бораётгани тасдиғилар.

— Бугунги кунда машғулотларда инновацион технологиялардан унумли фойдаланиш таълимнинг долзарб вазифаларидан бири, — дейди Жиззах туманидаги 10-мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси Моҳира Тўраева. — Ахборот технологиялари имкониятларидан кенг фойдаланиб тайёрланган дарс ишланмаси намуна вазифасини ўтамоқда. Биз ҳам мактабга қайтгач, эгалланган тажрибани амалиётга татбиқ этамиз. Гуруҳимизда 25 нафар тингловчи бўлса, машғулотлар тугагунча 24та очик дарсни кузатиш имконияти мавжуд. Бу ҳам, ўз навбатида, билимларни мустақамлаш, тажриба алмашишга хизмат қилади.

Очик дарс машғулотлари институт профессор-ўқитувчилари томонидан тузилган экспертлар гуруҳи томонидан баҳолашиб, таҳлил қилинади. Машғулот тўлалигича видеотасмага туширилади. Бу машғулот ўтган ўқитувчининг ортқича эътироз билдиришига ўрин қолдирмайди. Чунки кузатувчиларнинг ҳар бир фикр-мулоҳазаси экранда қайта жонланиб, ўқитувчилар иштирокида ўрганилади.

Очик дарсни баҳолашнинг ўзига хос мезонлари бор. Машғулотда мақсадга эришишда педагогик ва ахборот технологиялари қўлланилиши, уларнинг машғулот мавзуси, тури, шаклига мослиги ҳисобга олинади. Тингловчилар учун кўргазма ва тарқатма материалларнинг мав-

руҳи ва шу курс тингловчилари томонидан атрофлича муҳокама қилинади. Шу асосда фанлар кесимида ўқитувчи-новаторларнинг турли фанлар бўйича дарс видеофильмлари яратилади. Ёш ўқитувчилар улардан дарсга тайёрланиш ҳамда педагогик маҳоратини ошириш мақсадидаги мустақил ишларида фойдаланиши мумкин. Тингловчилар томонидан ташкил этилаётган очик дарсларга турли сермахсул методик усуллар қўл келмоқда. Жумладан, касбшоларга дарс ўтиш, гуруҳ бўлиб дарс ўтиш, телефильмлардан фойдаланиш, ўзининг синфда ўқитувчига ёрдамчи сифатида қатнашиш, грессмейстер усуллари шулар жумласидандир.

— Таълим-тарбия узлуксиз тақомиллашиб борадиган жараён, — дейди Жиззах ВПҚТМОИ ректори Раҳматулла Каримов. — Соҳада хизмат қилаётган педагогларнинг малакасини ошириш ва қайта тайёрлашга ҳукуматимиз томонидан катта эътибор берилмоқда. Бу эса таълимга янгиликлар олиб кириш, давр билан ҳамоҳанг қадам ташлашни талаб этади.

Ўқувчиларга ноанъанавий усулларда таълим-тарбия бериш — давлат таълим стандартлари талабларини бажаришнинг муҳим гаровидир. Таълим соҳасида, жумладан, малака ошириш тизимида олиб борилаётган изланиш ва ижодкорлик ҳам ана шу эзгу мақсадга йўналтирилган.

Абдусаттор СОДИҚОВ,
"Ma'rifat" мухбири

«... Мафкуравий хуружлар миллий ва диний томирларимизга бола уришини, улардан бизни бутунлай узиб ташлашдек ёвуз мақсадларни кўзлашини, ўйлайманки, юртимизда яшайдиган соғлом фикрли ҳар бир одам яхши тушунади. Бундай тажовузокорона ҳаракатлар бизлар учун мутлақо бегона мафкура ва дунёқарашни, аввало, беғубор ёшларимизнинг қалби ва онгига сиғдиришга қаратилгани билан, айниқса, хатарлидир».

Ислом КАРИМОВ

Юртимизда истиқлолнинг аслабки кунлариданоқ ёш авлод тарбияси ва камолга алоҳида эътибор берилмоқда. Энг аввало, бу борада қилинадиган ишларнинг ҳуқуқий асослари яратилиб, ҳаётга кенг татбиқ этилди, дунё давлатлари ўрнатган олса аризулик ишлар амалга оширилди.

Ҳар томонлама ривожланган ва баркамол авлодни вояга етказиш масаласи бугунги техника асрида ҳар қачонгидан ҳам муҳим аҳамият касб этмоқда. Айниқса, янги технологияларнинг ҳаётиймишни бирмунча энгиллаштириши, бошқа жиҳатдан эса саломатлигимизга, болаларимиз таълим-тарбиясига салбий таъсирини ўтказиб қўйиш таъбиий.

Уяли алоқа воситалари ана шундай хавфлардан бирига айланди, десак муболага бўлмас. Бугунги кунда уяли алоқа телефонлари ҳаётиймишнинг узвий қисмига айланиб улгурди. У етти ёшдан етмиш ёшгача бўлганларнинг кундалик турмушида турли хил масалалар учун хал қилувчи восита бўлиб қолди. Биз катталар баъзан кичкинтойларимизга телефон совға қиламиз. Ундан жамоат жойларига, мактабда, қолаверса, уйда фойдаланиш маданияти тўғрисида эса лом-мим демаямиз. Бунинг оқибатида жондан азиз фарзандимизнинг таълимдан узоқлашишига, турли беҳаё клип мазмунларасиз қўшиқларни бемалол тинглашига қулай шарт-шароит яратиб берамиз. Яна ҳам соддароқ қилиб айтганда, ораусидаги қўл телефонига эга болакай дарс пайтида ундаги турли ўйинларни ўйнашга берилиб кетади. Миллий урф-одатларимиз, асрий анъ-

аналаримизга мутлақо ёт бўлган, зўравонлик, ҳаёсийликни тарғиб этувчи видеолархалари фарзандларимиз ийманмай томоша қиладилар. Уларнинг эрмаги битта: у ҳам бўлса уяли алоқа воситаси, кўча шевасида "сотка"! Сизу

далари билан айбдор деб топилиб, 11 йилга озодликдан маҳрум этилганман", дейди Тошкент вилояти Зангиота тарбия муассасасидаги энг кичик маҳбустлардан бири Охунжон Абдиев (исм-фамилияси ўзгартирилган).

Анчайин мўмин кўринадиган Охунжоннинг ота-онаси унинг бундай қилишини асло кутмаган эди. Кечагина оиланинг эркатойи бўлиб юрган бу ўсмир эндиликда яқинларининг меҳри-ю эмин-эркин дамларига ошно бўлмаганидан қаттиқ афсусда.

— Айниқса, саксондан ошган буюм мени роса яхши кўрар, доимо ярди, — дейди Охунжон ўлкаси тўлиб. — Ҳеч

отамдан пул сўраганим, отам мени жеркиб берди, жуда алам қилиб кетди. Шундан сўнг ҳеч кимга билдирмай уйдан чиқиб кетдим, бир муддат қўшни давлатда яшайдиган қариндошимизникида турдим. Отам пул бермаса бермас, ўзим ишлаб топаман дедим, озроқ пул ишладим ҳам. Қайтиб келаётган пайтимда бир номаълум киши билан танишиб қолдим. У ўралган нарсани кўрсатиб, "Шу дорини чегарадан олиб ўтсанг, юз доллар бераман", деди. "Дори" деганда оддий дорини тушунган эканман. Унинг гиёҳванд модда эканини билмабман. Айланма йўл билан ўтиб кетаётганимда

Tarbiya — saodat

бизни мушкул ҳолатга солиб қўяди.

Баъзи болаларда ўзини намоийш этишга мойиллик кўпроқ кузатилади. Уларда агар етарлича ҳаётий тушунарлар, билим бўлмаса, кийим-кечак, ташқи қўриниш, қимматбаҳо зебу зийнатлар билан ўзини кўрсатишга интилишади. Охунжон ҳам худди шунақа тоифадан эди. Моддий жиҳатдан тўқис оила фарзанди янги русумдаги қўл телефони орқали "Уртоқларимда йўқ нарсалар менда бор!" деб, ўзини бошқа тенгдошларидан устун кўрсатмоқчи бўлган. Унда эгоцентризм, яъни ҳар қандай воқеа-ҳодиса марказида ўзи туришини хоҳлаши, ён-атрофдагилар диққат-эътиборини ўзига қаратишдек истак юқори эди. Бу тоифадаги болаларни "Сен ҳам бошқалар каторисан" деган фикр билан қайта тарбиялаб бўлмайди. Уларга билим олиш, қандайдир қобилиятларини намоийш этиш учун имкон яратиб бериш лозим.

Статистик маълумотларга кўра, қонун бузувчиларнинг 30 фоиздан зиёди демонстратив, яъни қандай бўлмасин ўзини намоийш қилишга мойиллиги кучли бўлган тоифадаги шахслар экан. Биз бу билан шахс типларини яхши-ёмонга ажратмоқчи эмасмиз. Айтмоқчимизки, ота-она, устоз-мураббий ва ўқитувчи барча болаларга бир хил қарашдан воз кечиши керак. Боланинг қандай қобилияти бор, нимага интилиши кучлироқ — айнан мана шунга кўпроқ эътибор беришимиз лозим. Эҳтимол, ўқувчининг ўзини намоийш қилишга уриниши ортида лидерликка бўлган эҳтиёжлар устундир ёки бола дўст ортиришга бўлган истагини мана шу йўл билан намоён қилаётганлиги. Ўқувчилар маънавий оламиди қўқур ўрганиб, қобилият ва имкониятларини ҳисобга олган ҳолда таълим-тарбия ишига ёндашсакми, халқимиз орзу қилган авлоднинг вояга етказиш лозим.

Мирослом БАДАЛОВ,
тадқиқотчи

ФАРЗАНДИМИЗ — ДИЛБАНДИМИЗ

унга ўзини тўғри йўл орқали намоён этиш учун имкон берайлик

биз оғзаки нутқда шундай атайдиган бу матох бутун ҳаётиймишдан ўрин эгаллади, онгимиз, ўй-ҳаёлларимиз ва қалбимизни маълум даражада маҳв этди.

ҚАБИҲЛИККА ЙўЛЛАГАН ҚАЙСАРЛИК

Тўғри, бугунги давр ёшлари тафаккурдаги ўзгаришлар, башарият маънавий олами, ижтимоий ҳаёт янгилашларининг ижобий томонлари ҳам кўп. Айниқса, илм-фан, техника соҳасидаги баъзи кашфиётлар ақлни шошириб қўядиган даражада мўъжизакор.

Ҳали 17 ёшга ҳам тўлмаган боланинг бир неча қонунбузилишларида — контрабанда, қонунга хилоф равишда чет элга чиқиш, гиёҳвандлик воситаларини ўтказишда айбланганини эшитиб, юрагимни титроқ босди... «Жиноят кодексининг 273, 246, 223-мод-

кимнинг менга ёмон гапиришига йўл қўймасди. Уйда энг кичиги бўлганим сабабли ҳам раъийини қайтаришмасди. Шунақа эрка ўсганман... Оилада олти фарзандимиз. Отам — нафақада, онам — уй бекаси, ака-опаларим уйли-жойли бўлишган. Уйдагилар айтган нарсаларимни олиб беришарди. "Соткам" ҳам бор эди. Мен янги русумдаги телефонни олмоқчи бўлдим, — дея йилгаб юборди у.

Қийраб туманидаги касбхона коллежларидан бирида ўқиётган Охунжон Абдиевга телефонининг "оҳори" кетиб қолгандай туюлаверди. Ҳўш, нима бўпти! Бунга сотиб, отасидан қўшимча пул ундирати-да, сўнгги русумдагисини сотиб олади. Шу пайтгача истагани муҳайё бўлиб келаётган бола бу гал ҳам отасининг ўзини "қўллаб" юборишига шубҳа қилмасди. Аммо у кутганидек бўлмади.

— Янги "сотка" олишга

қўлга тушдим.

Ота-онага ачиқ қилиб уйдан чиқиб кетган, бошқа ердан "яхшигина даромад" топиб, уйдагиларга "ўзини кўрсатиб қўйиш" истагида бўлган ўсмирнинг пуч режалари, энгил-елли ўйлари уни жиноят кўчасига етказди. Ахир, чегара ҳудудида учраган ўша кимсанинг юки безарар, оддий дори бўлса, шунча пулга бегона болани ёлларимиди?! Охунжон ўша дамда бу ҳақда ўйлаб ҳам ўтирмаган, қўлидан "иш" келишини исботламақчи бўлган. Оқибатда эса...

БОЛАНИНГ «ЎТИШ» ДАВРИ

Ўсмирлик — қийин кечадиган жараён. Фанда "ўтиш даври" ҳам дейилади. Қуни кеча топшириқларимизни эътирозсиз бажариб турган боланинг бундай ёшда бирданга "йўқ, бунга қиймайман!" дея қаршилик қилиши

25-КАДР ОРТИДАГИ ХАВФ

"Манкурт" сўзи нимани англатиши барчамизга маълум. Чингиз Айтматовнинг "Асрга татигулик кун" романида ёзилишича, манкурт — асирга олинган, руҳсиз қўл бўлиб, ҳўжайинига сўзсиз итоат қилувчи, хотирасидан маҳрум қилинган — мияси дастурлаштирилган одамдир.

Ушбу романда найман уругидан чиққан Дунанбойнинг ўғли, мерган йигит Жўломон жуанжуанларнинг қўлига асир тушиб қолиб, манкуртга айлантирилади. Фарзанд доғида қўйиб адо бўлган Найман она узоқ қидириб, охири жигаргўшасини топади. Бироқ ўғли уни таниш у ёқда турсин, ҳўжайинининг буйруғи билан онасини камондан ўқ отиб ўлдирди...

"Манкурт" сўзи қўчма маънода ўз тарихи, маданияти, эътиқоди, наслини, миллатини унутган кишига нисбатан ишлатилади. Бугунги техника асрида одамлар онги учун кураш асосан ахборот воситасида олиб борилаётгани сир эмас.

Кўпчилигимиз шахсий муаммоларимизни ҳал этишда виртуал оламга мурожаат қиламиз. Яқинда интернетдан инглиз тилини ўрганиш бўйича қўлланма из-

ёхуд инсон онги учун кечаётган курашда нималардан фойдаланилаётганлиги хусусида

лай бошладим. "Ўргимчак тўри"да топиладиган нарсанинг ўзи йўқ. Излаганларимни топдим ва... шу жараёнда шубҳали маълумотга ҳам дуч келдим: "25-кадр ёрдамида икки ҳафтада инглиз тилини мукамал ўрганиш курси". Бунинг нималиги ва қандай ишлаши билан

нинг Нью-Жерси штати кинотеатрларида тахриба ўтказиши: тадқиқот натижалари барчани ҳайратга солади. Охириги ўн йилликда жажон олимлари 25-кадр ёрдамида инсон онгига таъсир кўрсатишининг ижобий натижаларига эришди. Масалан, қўрқоқ аскарни довиюракка, эҳни паст ўқувчини аълочиға, тил ўрганишга нўноқ одамни полиглотта, ортиқча вазндан халма, англ. Subliminal message) — инсон онгига қўшимча кадр орқали яширин таъсир кўрсатишга асосланган методика".

Бирор тасвири (видео, реклама, ролик, клип, дастур) кўраётганимизда онгимиз сония ичида фақатгина 24 та кадрни кузата олади. 25-кадрни эса, инсон назари илғамайди, лекин онгости яхши "аслаб қолади". Охириги кадрга бирор маълумот, хабар, буйруқни жойлаштириш орқали инсон миясини бемалол қайта дастурлаш мумкин экан. 1957 йили бу эффектдан фойдаланиш гоёсини Жэймс Вайкери илгари сурган. У АҚШ-

Ogohlik davr talabi

лос бўлишга қийналаётганини қомати келишган одамга ва ҳоказоларга "айлантириш" мумкинлиги ўз исботини топди. Лекин ушбу тахрибадан турли мақсадларни амалга оширишда фойдаланиш ҳолатлари ҳам кузатишмоқда.

2005 йили "Beholder" компанияси 25-кадр эффектига асосланган ТВ-тюнерларни сотувга чиқарди. Оддий телекўрсатувни томоша қилиш жараёнида инглиз тилини "ўрганиб олиш" мумкин, деган гоё илгари сурилади. Интернет орқали тарқатилаётган бу каби маҳсулотлар орқали тармоқ эгалари ёт

гояларни онгимизга жойлаштирмаслигига ким қафолат беради? Биз бу билан медиадастурлардан умуман фойдаланмаслик керак, деган фикрдан йироқмиз. Бироқ ахборотлаштириш жараёнининг ижобий жиҳатлари билан бир қаторда бу соҳадаги ютуқлардан фарзали ниятларда фойдаланиш хавфи ҳам туғилаётганини унутмаслигимиз керак. Бу ҳақда Ўртбошимизнинг «Юксак маънавият — энгилмас куч» асарида шундай дейилган: "Бугунги кунда инсон маънавиятига қарши йўналтирилган, бир қарашда арзимас бўлиб туюладиган кичкина хабар ҳам ахборот оламидаги глобаллашув шиддатидан куч олиб, кўзга қўринмайдиган, лекин зарарини ҳеч нарса билан қоплаб бўлмайдиган улкан зиён етказиши мумкин".

Инсонни билимга чанқоқлигидан, гўзалликка интилишидан "унумли" фойдаланиб, "зомби"га айлантиришга ури-наётганлар фаолиятига чек қўйиш зарур. Виртуал оламдан фойдаланишда қонунқондаларга амал қилишга ўргатиш орқали аҳолини, айниқса, ёшларимизни маънавий таҳдидлардан ҳимоя қилиш барчанинг вазифасидир.

Ноҳира РУСТАМОВА,
Абдулла Авлоний номидаги
ХТХҚТМОИ катта илмий ходими

ИСТИРОХАТ БОҒЛАРИГА САЁХАТ

Замонавий истироҳат боғларининг дастлабки намуналари ўрта асрларда пайдо бўлган. Ҳар йили ўтказиладиган катта ярмаркалар, оммавий сайилларни истироҳат боғларининг илк кўринишлари дейиш мумкин. Бу ўша давр одамларига хос кўнгил ёзиш, ҳордиқ чиқариш усули эди. Техника ва технологиянинг жадал ривожлангани сари бу усуллар ҳам ўзгариб бори ва одамлар ҳордиқ чиқариш учун махсус дам олиш жойлари, паркларга эҳтиёж сеза бошлади. Энг қизиғи, ўзгаришларга қарамай ўша даврнинг машҳур паркларидан айримлари ҳозиргача сақланиб қолган. Масалан, Венадаги «Пратер» ёки Лондондаги «Воксхолл-Гарденс»да дам олиш билан бирга, том маънода ўтмиш билан юзлашиш мумкин.

Бир неча ўнлаб аттракционларга эга истироҳат боғларига айнан ким, қачон асос солгани номаълум бўлса-да, бу гоёнинг илк муаллифи сифатида кўпчилик Уолт Диснейни тилга олади. Аслида бу фараз ҳақиқатдан йироқ, негаки, Калифорниядаги машҳур Диснейленд 1955 йилда очилган, муайян бир мавзуга ихтисослаштирилган истироҳат боғларининг эса ундан ҳам аввалроқ бўлгани ҳақида маълумотлар бор. Жумладан, Англиянинг Уайт оролидаги «Блэкган Чайн» истироҳат боғи XIX аср охирида барпо этилган. Бу боғни бунёд этган Александр Дабелл кўнрач одамнинг мазкур йўналишида илк қадамни қўйган. Унинг давомчиси Уолтер Нотт эса оддий истироҳат боғларидан бирини ихтисослашган паркка айлантирган.

Унинг тарихи қизик. Оддий фермер Нотт ўз фермасида унчалик катта бўлмаган емакхона ташкил қилади ва тез орада у шунчалик оммавийлашадиги, одамлар у ерда овқатланиш учун соатлаб навбат кута бошлади. Мехмонлар зерикиб қолмаслиги учун Нотт ўзига хос майдон — «Ghost Town» («Қўланкалар шаҳри»)ни барпо этади. Бу жой ҳам ўз навбатида гавжумлашиб кетган. Нотт шаҳарчадан девор билан ўраб, унга кирувчилардан пул ола бошлади. Аини шу гоёдан илҳомланиб яратилган Лос Анжелес яқинидаги «Ноттнинг мевали фермаси» (Knott's Berry Farm) АКШдаги дастлабки ихтисослашган истироҳат боғи саналади.

Диснейленд эса, унинг асосчиси Уолт Диснейнинг ўша даврда мавжуд истироҳат боғларига хос аъналарни бироз ўзгариштириш натижасида бутун дунёга машҳур бўлди. 1953 йили у Калифорния штатидаги Анахайм шаҳри яқинида 160 акр (65 гектар) майдонни сотиб олади. Қурилиш ишлари

Кўклам пайтида табиат бутун гўзаллигини намоён этиб, одамларни ўз бағрига чорлай бошлайди. Қолаверса, бу мавсумда каттаю кичикка бирдек севимли бўлган истироҳат боғлари ҳам ўз кучоғини очди. Турли ўйинлар, аттракционлар, манзарали дарахт ва гуллар, ранг-баранг фавворалар кундалик ташвишларни бир зум унутиб, кўнгил ғуборларидан қутулиш имконини беради. Дунёда шундай истироҳат боғлари борки, улар болаларнинг бўш вақти мазмунли ўтишини таъминлабгина қолмасдан, жажжи ўғил-қизларнинг дунёқарашини, борлиқ ҳақидаги тасаввурларини бойитишга ҳам хизмат қилади.

1954 йилнинг 16 июлида бошланиб, унга жами 17 миллион доллар миқдорида пул сарфланди.

Бир йилдан сўнг, яъни 1955 йилнинг 18 июлида Диснейленд меҳмонларни қутиб ола бошлади. Ўша пайтда паркдаги аттракционлар сони 20тадан ошмасди. Ҳозир эса у бир неча бор кенгайтирилиб, янгиланди ва дунёдаги энг катта ўйингоҳлардан бирига айлан-тирилди. Мультифильмлар ва эртаклар мамлакатига кириб бораётган экан, ҳар қандай киши ён-атрофидаги воқеаларга бой муҳитга шу қадар мослашадиги, ўзини бутунлай мўъжизалар оламига тушиб қолгандек ҳис қилади. Саҳналаштирилган воқеалар эса афсона ва эртаклар дунёсига бутунлай шўнғиш имконини беради.

Диснейленд мавзулар бўйича 8 қисмга ажратилган бўлиб,

улар орасида саргузаштлар олами, келажак мамлакатини, байрамлар ўлкаси, сиқонча Микки шаҳри ва бошқа кўплаб қизиқарли жойлар бор. Парк очилганидан буён унга исталган бошқа паркдагидан ҳам кўпроқ одам ташриф буюрган — нақд 600 миллион нафар. 2009 йили паркка ташриф буюрганлар сони 15,9 миллионга етди ва ўша йили у жаҳондаги энг гавжум парклар орасида иккинчи ўринни эгаллади.

Диснейленднинг очилиши ва ривожланиши истироҳат боғлари санъатида инқироз кучайган даврга тўғри келди. Бироз вақт ўтган, АКШнинг жанубий қирғоғида ҳам истироҳат боғининг филиали очилди. Диснейленд стратегиясини ўзлаштирган истироҳат боғлари инқирозни енгиб ўтиб, ҳозирги кунгача ашаб келмоқда.

Жумладан, Истанбул шаҳрида жойлашган **Юра даври истироҳат боғи** жаҳондаги йирик ихтисослашган боғлардан бири саналади. Қолаверса, у динозаврлар даврига бағишланган Европадаги энг маҳаббатли паркдир. Бу паркда турли ёшдаги одамларни қизиқтириши мумкин бўлган аттракцион ва экспонатлар мавжуд. Ушбу маскан 2011 йили очилган бўлиб, бир неча қисмдан иборат. Бу ерда лаборатория,

тўрт ўлчамли кинотеатр, музей ва бевосита динозаврлар паркига саёхат қилишингиз мумкин.

Парк ичидаги музей ўзининг ғаройиб экспонатлари билан дунёга машҳур. У ерда қадимги йирик сүтэмизувчи жониворлар скелетлари ва қолдиқларини томоша қилиш мумкин. Эътиборлиси, айрим экспонатлар археологлар томонидан айнан ушбу истироҳат боғи қурилатган вақтда топилган. Бу топилмалар Мармар денгизи ҳудудида яшаган динозаврларнинг ўрганишда жуда муҳим аҳамиятга эга. Ноёб экспозицияни томоша қилиб бўлгач, тўрт ўлчамли кинотеатрда бундан қарийб 70 миллион йил ортга — динозаврлар даврига элтувчи фильмини кўришингиз мумкин. Лабораторияда эса динозаврларнинг ривожланиш босқичлари намоиш этилади.

Нихоят Юра даври паркида динозаврларнинг эликдан ортиқ ҳаракатланувчи моделлариға гувоҳ бўласиз.

Грёна Лунд истироҳат боғи Швециядаги энг қадимий паркдир. Унга 1880 йили асос солинган. Бу паркдан бир неча қақирим нарида дунёга машҳур Васа ва Скansen музейлари, шунингдек, Юнибакен парки жойлашган. Ўттиздан ортиқ аттракционлардан ташқари Грёна Лунд паркида мунтазам равишда болалар учун томошалар қўйилади.

Грёна Лунд истироҳат боғи, бу — қувонч ва сеҳрга тўла олам. Паркнинг ўзига хос фактори — эркин кулаш тасаввурини уйғотувчи дунёдаги энг улкан аттракциондир.

Франциядаги энг машҳур истироҳат боғларидан бири — **Футуроскоп**, номидан ҳам пайқаган бўсангиз керак, юксак технологиялар асосида ишлаб чиқилган келажак манрзарасини тасвирлайди. Паркнинг асосий тисмоли бу ишча пирамида устига ўрнатилган улкан оқ шардир. Футуроскоп парки фақат жажжи болакайларда эмас, балки катталарда ҳам бир олам таассурот қолдириши шубҳасиз. Бу паркдаги хилма-хил аттракционлар барча ёшдаги болаларга мос келади.

Кичик ёшдаги болалар учун истироҳат боғида кўплаб ҳаракатли ва компьютер ўйинлари бор. Эллик метр балангликдан паркни томоша қилиш имконини берувчи кузатиш минораси эса болаларга хуш ёқиб аниқ.

Ойна ва кўзгулардан иборат павильонлар ичига ёпиқ аттракционлар жойлаштирилган. Павильонларнинг гайриоддий шакли атрофдаги ўсимликлар уйғунлигида фантастик асардаги баъзи эпизодларни кензи-лантиргандек бўлади. Аттракционлар асосан визуал технологиялар асосига қурилган. Футуроскоп паркининг машҳур аттракционларидан бири ёрдамда фазога, дунёнинг турли томонига «саёхат қилиш» мумкин. Бундан ташқари, меҳмонлар сув суности саёхатига отланиши ёки экстремал автомобилни бошқариши, юз метрли эк-

майдони. Қолаверса, Пиноккио паркининг ўзига хосликларидан бири сифатида қапалаклар уйи, сўз ва буюмлар лабораториясини ҳам эътироф этиш жоиз. Бундан ташқари, Пиноккио паркида кўгирчоқ яшаш устaxonаси ҳам бўлиб, саёхатчи-лар бевосита бу жараёнда иштирок этишлари мумкин.

Миландан унча узоқ бўлмаган **Гардаленд истироҳат боғи** элликка яқин хилма-хил аттракционлар, ўйин майдончалари, рестороанлар ва кўплаб бошқа дам олиш масканларидан ташкил толган. Ушбу паркдан ҳар қайси ёшдаги болани қизиқтирувчи машғулотларни топиш мумкин. Масалан, кичик ёшдаги болакайлар учун «Салтанат» деб номланувчи майдонча бор. Бу ерда доимий равишда томошалар қўйилади, шунингдек, поездча ва кемаларда учиб мумкин. Саргузаштлар билан уйғунлаштирилган аттракционлар каттароқ ёшдаги болалар ихтиёрига тортиқ этилади. Аттракционда учиб билан бирга улар сув жониворларини кузатиш имкониятига эга бўлишади.

Бу паркда меҳмонлар мўмиёли гор орқали Қадимги Миср даврига саёхат қилиши ёки қароқчилар маконидан соғсаломат ўтиб олишлари мумкин.

Тайланддаги **«Dream World»** парки ўзи номи билан орзулар дунёсидир. Бу ерни кўпчилик «Шарқ Диснейленди» деб ҳам аташади. Аммо бу паркининг Европа ва Америка истироҳат боғларидан фарқ қилувчи ўзига хос жиҳатлари ҳам талайгина.

Бангкок яқинида жойлашган «Dream World» паркида чексиз аттракционларда учидан ташқари, худди аслидагидек ясалган дунёнинг етти мўъжизасига гувоҳ бўлиш имконияти бор. Паркнинг ноёб аттракционларидан бири — «Гигантлар дунёси» деб аталади ва унда кундалик турмушимизнинг бир қисми бўлган оддий буюмлар эллик маротаба катталаштирилган ҳолда намоиш этилади. Машҳурлиги ҳамда оммавийлиги жиҳатидан «Dream World» нафақат Тайландда, балки Жануби-шарқий Осиёда ҳам етакчи ўринда туради.

Истироҳат боғлари — маданиятнинг узвий бир қисми. Уларнинг ривожланиш босқичларини кузатиш орқали одамларнинг ҳаёт тарзи, истаклари, тасаввурлари, ҳаёллари ва имкониятлари қандай ўзгариб борганини ҳам билиш мумкин. Юқорида санаб ўтилган истироҳат боғлари чин маънода — гўзалликка, табиатга қўйилган ҳайкаллардир. Уларда инсониятнинг гўзаллик ва бунёдкорликка бўлган оқсак муҳаббати мужассам.

Висола ҚАРШИБОВЕВА

ТУХУМ ҚОН БОСИМИНИ
ТУШИРАДИ

Тухум — оқсилга бой озуқа. Унинг фойдали хусусиятлари ҳақида кўплаб маълумотларга эга-миз. Аммо яқинда хитойлик бир гуруҳ олимлар унинг яна бир фойдали жиҳатини аниқлади. Тухумдаги оқсил моддаси қон босими (гипертония) ҳасталигига қарши курашувчи самарали восита экани маълум бўлди. Бу ҳақда Хитойнинг Цзиньиньс университети олимлари Америкада бўлиб ўтган бутунжаҳон кимёгарлар конференциясида маълум қилди.

— Биз фикримизни лаборатория шаронтида ўтказилган тадқиқотлар жарёнда исботладик. Тухум таркибидаги оқсил, айниқса, пептидлар юқори даражадаги қон босимини тушириш учун ичиладиган кичик дозали дориларнинг ўрнини боса олади, — дейди олимлар гуруҳи раҳбари Жи Пенг.

Тадқиқотчилар лаборатория сиққонларида "RVPSL" деб номланган пептидлар таъсирини кузатишди. Аниқланишича, тухумларни энг юқори ҳароратда пилишганда ҳам оқсиллар бarcha фойдали хусусиятларини сақлаб қолиб, қон босимига самарали таъсир кўрсатади. Бундан биров вақт олдин ўтказилган тадқиқотларда қовурилган тухумнинг қон босимини тушириш учун яхши восита экани аниқланган эди.

Тадқиқот муаллифи тухум оқсилларидаги пептидлар гипертонияни анъанавий даволаш усулларига қўшимча тарзда қўлланилса, тузалиш жараёни янада яхшиланишига ишонч билдиришини таъкидлаб ўтди.

КАПАЛАКЛАР МЎЛЖАЛ ОЛИШДА
АДАШМАЙДИ

Олимлар Данаида монарх (*Danaus plexippus*) капалаклари устида олиб борган тажрибалари натижасида жониворлар кўчиш жараёнида кўш йўналиши бўйича мўлжал олиб, ўз уйлари адошмай топиб боради, деган тўхтамга келди.

Ольденбург немис университети олими Хенрик Моуритсен (Henrik Mouritsen) бошчилигидаги тадқиқотчилар гуруҳи монарх-капалакларнинг Шимолий Америкага томон кўчиш жараёнини кузатишди. Беш йил мобайнида тўпланган маълумотларга асосланган олимлар капалаклар учиб пайтида мўлжал олиш учун жой

ҳақидаги билимлардан фойдаланмайди, деган тўхтамга келишган.

Олимлар капалакларни Канада марказидаги Онтарио провинциясида ўзлари учун нотаниш бўлган гарбий минтақага қўчиришган. Бир неча юз километр ғарбга қўчирилганига қарамасдан, капалаклар жануби-шарқда жойлашган Мексика томон адашмай йўл топа олишди.

Тадқиқот муаллифлари билан биргаликда Миннесота университети экологи Карен Оберхаузер капалакларнинг мўлжал олишига оид фарзларни тўлиқ ўрганиш учун қўшимча тадқиқотлар олиб бориш зарурлигини айтиб ўтган. Унинг фикрича, кўчиш жараёнини ўрганиш билан бирга, унинг назарий жиҳатларини ҳам тасдиқлаб бериш керак.

"MICROSOFT" КОМПАКТЛИ ПЛАНШЕТ
ЧИҚАРАДИ

"Microsoft" компанияси экран диагонали етти дюйм (17,78 см) "Surface" планшетини ишлаб чиқариши мумкин. "WSJ" манбасида тарқатилган хабарларга кўра, ўтган йили ушбу компаниянинг стратегик режасида планшет ишлаб чиқариш йўқ эди. Аммо "Google Nexus" ва "iPad mini" ҳажмидаги компакт планшетларнинг машҳурлик даражаси ошиб боравергач, "Microsoft" бошқарувчилари ҳам уларга муносиб жавоб қайтариб лозим, деган қарорга келган. Аммо компания мутасаддилари бу хабарларга аниқлик киритиб, изоҳ беришни истамади.

"Microsoft" компаниясининг "Surface" деб номланган етти дюймлик компакт планшетли компьютери шу йили сотувга чиқарилиши керак эди, дея хабар беради "The Wall Street Journal". Илк планшетнинг экран диагонали 10,6 дюйм бўлиб, 2012 йилнинг июнь ойида унинг тақдироти бўлиб ўтган ҳамда октябрь ойида халқаро савдога қўйилиши режалаштирилган эди. Ускуна "Windows RT" платформасининг "Windows 8" дастури бўйича ишлайди. "Surface"нинг "Windows 8 Pro" тўлиқ функционал версияси шу йилнинг 9 февралда сотувга чиқарилди.

Таъкидлаш жоизки, бугунги кунда "Surface RT" планшетларига талаб юқори бўлиб, унинг нархи 499 дан 699 АҚШ долларигача, "Surface Pro" эса, 899 дан 999 АҚШ долларигача бўлган миқдорда баҳоланмоқда. Планшетлар техник ускуналар бозорида қимматлиги ва харидорлиги билан етакчи ўринни эгаллаб келмоқда. Агар компания ростдан ҳам компактли планшетлар ишлаб чиқаришни йўлга қўядиган бўлса, унинг нархи ҳозирги кундаги энг машҳур планшетлардан 200—300 доллар қиммат бўлиши мумкин.

Сурайё СИРОЖИДИНОВА тайёрлади.

«Associated Press» ахборот агентлиги томонидан АҚШнинг Техас штатидаги «Lone Star» коллежида 20 ёшли талаба Дилан Квикнинг таълим муассасаси ҳудудида ўтқир тигли хавфли мослама билан 14 кишига жараҳат етказгани ва ҳуқуқ-тартибот ходимлари томонидан қўлга олингани ҳақида хабарлар тарқатилди.

Ҳиндистон жанубидаги Музафарпур шаҳрида йўловчи поездининг издан чиқиб кетиши оқибатида икки киши ҳалок бўлган, ўнлаб йўловчилар жараҳатланган, ҳодиса жойида қилирув-қутқарув ишлари олиб боришмоқда.

АҚШнинг Жоржия штатидаги Сувани шаҳрида қутқарув хизматида кўнгироқ қилиб, юрак хуружидан шикоят қилган ва унга кўмак кўрсатишга келган 5 нафар ўт ўчирувчини гаровга олган фуқаро отишмада ҳалок бўлган.

Непалнинг Бхактапур шаҳрида бўлиб ўтаётган маҳаллий байрамларнинг бирида 10 метрлик безатилган араванинг қулаб тушиши оқибатида икки киши ҳалок бўлган, жараҳатланган саккиз нафар одамдан бирининг аҳоли оғир.

Америка Қўшма Штатларининг ўрта ғарб ва жанубий ҳудудларида кузатилган бир қанча торнадо ҳамда штормлар оқибатида уч киши ҳалок бўлган, ўнлаб кишилар жараҳатланган, фавқулодда ҳолат эълон қилинган Миссури штатининг ўзида 24 минг хонадон электр таъминотисиз қолган.

Тоскана суди томонидан 2012 йилнинг январь ойида «Costa Concordia» сайёҳлик лайнерининг саёзликка чиқиб қолиши натижасида 32 йўловчининг умрига зомин бўлган ҳодисада «Costa Crociere SpA» компанияси айбдор деб топилиб, 1 миллион евро миқдорида жаримага тортилди.

реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон

«Мактабгача таълим тизимининг сифат ва самарадорлигини оширишга янги чекка ёндашув» мавзусида
Халқаро миқёсдаги илмий-амалий анжуман
ХАБАРНОМАСИ

Халқаро миқёсдаги илмий-амалий анжуман ташкилотчиси: Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ҳамда UNICEF Халқаро ташкилоти, мактабгача таълим муассасалари ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш республика ўқув-методика маркази

Конференция ўтказиш жойи ва муддати: Тошкент шаҳри, 2013 йил 11-12 сентябрь.

Халқаро миқёсдаги илмий-амалий анжуман куйидаги йўналишлар бўйича ташкил этилади:

1. Мактабгача таълимда инновацион жараёнлар.
2. Мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган Давлат талабларини амалиётга татбиқ этиш.
3. Мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган давлат талаблари ва бола шахсига йўналтирилган таълим йўналишлари бўйича жойлардаги педагогларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш ҳудудий институтлари педагогларининг касбий маҳоратларини ошириш.
4. Турли вариатив гуруҳларда болаларни илк ёшдан ривожлантириш ва мактабгача таълим соҳасидаги асосий педагогларнинг тажрибаларини жамлаш ор-

қали шўбавий ёндашувни мустаҳкамлаш.

5. Мактабгача таълимнинг сифати, унинг асосий таркиби ва таъминотлари муҳокаması: муаммо ва истиқболлар.

6. Мактабгача таълимга тизимли ёндашувни мустаҳкамлаш, жумладан, соҳага мутахассис тайёрловчи таълим муассасалари билан алоқани мустаҳкамлаш.

7. Мактабгача таълим масалаларини, жумладан, болаларни қамраб олиш фозини кўтариш, илк ёш давридан бошлаб ривожлантириш юзасидан амалга ошириладиган мақсадли ишлар.

8. Мактабгача таълимнинг вариатив турларини жорий этиш орқали барча учун қулай бўлган мактабгача таълимни ташкил этишга янги чекка ёндашув бўйича мақсадли ишларни амалга ошириш.

9. Мактабгача таълимнинг сифат ва самарадорлигини ошириш орқали мактабгача таълим муассасаларига қамраб олиш фозини кўтарган ҳудудлар тажрибасини қўллаш.

10. Замонавий талаблар асосида мактабгача ва бошланғич таълимнинг ўз-вийлигини амалга ошириш бўйича долзарб масалалар.

11. Махсус ва инклюзив таълим.

Халқаро миқёсдаги илмий-амалий анжуманга педагог ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтлари, олий таълим муассасаларининг профессор-ўқитувчилари, илмий тадқиқотчи ва амалиётчилар, мактабгача таълим соҳасида фаолият юритувчи барча мутахассислар жалб этилади. Қўйилган барча талабларга мос халқаро миқёсдаги илмий-амалий анжуман материаллари тўплам шаклида чоп этилиши режалаштирилган. Илмий мақолалар 2013 йил 15 май кунига қадар ташкилий қўмитага тақдим этилиши зарур.

Илмий мақолаларнинг электрон вариантлари ўзбек ва рус тилларида, матни 4 саҳифадан ошмаган ҳолда, Times New Roman шрифтида, 14 ўлчамда, матнлар оралиғи 1,5 интервалда, юқоридан, пастдан ва ўнг томондан 2 см., чап томондан 3 см. ҳошия қолдирилган ҳолда топширилиши керак.

Мақолаларнинг илмий-назарий жиҳатдан асосланганлиги, методик жиҳатдан пухта тайёрланишига муаллифлар масъулдирлар.

Расмийлаштириш тартиби: мақолада муаллифнинг исми-фамилияси, илмий даражаси, унвони, лавозими, муассасанинг тўлиқ номи ва телефон рақами кўрсатилади.

Манзил: Тошкент шаҳри, Зийё кўчаси, 6-уй тел./факс: 246-98-04, 246-65-91.

Электрон манзил: E-mail: mtm markaz@uzedu.uz

Бугун санъат ҳам замон шиддатига ҳамон тарзда жадал ривожланиб бормокда. «Contemporary art» — актуал санъат тушунчаси тилга олина бошлаганига ҳали кўп бўлмади, бироқ бошқа санъат турлари қаторидан муносиб ўрин эгаллаб улгурди. Ҳозир актуал санъат деганда асосан инсталляция, энвайромент, перформанс, видеоарт ва фотоарт тушунилади.

Бундай янги санъат турлари расом ва ҳайкалтарошларимиз ижодида ўзига хос бурилиш ясади. Кўргазма залларидан ўрин олаётган инсталляциялар нафақат тор доирадаги ижод аҳли, балки кенг жамоатчилик қизиқишига ҳам сазовор бўлмоқда. Халқимиз орасида актуал санъат турлари ҳақида кўпроқ билиш истаги ўз-ўзидан ортиб борапти.

«Инсталляция» инглизча «to install», яъни «ўрнатмоқ», «жойлаштириш» сўзидан олинган. Техник жиҳатдан изоҳлайдиган бўлсак, бунда асар полотно ёки холстга чизилмайди, балки бадий ечими турли хомашёлардан шакллантирилади. Инсталляция расом устaxonасида эмас, кўргазма залининг ўзида яратилади, ўрнатилади. Хомашё, ҳажм ва мавзуда ҳеч қандай чегараланиш бўлмайди. Айрим расомларнинг: «Чизишнинг ўзи кифоя қилмасанига, инсталляция яратилади», деган таърифида жон бор.

Инсталляция энвайромент (очик майдондаги қурилма), лэндарт (табиатда ўрнатиладиган асар) объектлари каби катта ҳажмга эга бўлса-да, чуқур маъно-мазмун касб этиши билан фарқ қилади. Бу визуал санъат турига 1920 йили француз рассоми Марсель Дюшан асос солган, дея ҳисобланади. Бироқ инсталляция том маънода XX асрнинг иккинчи ярмида шаклланган. Европада нонъанавий санъат музейлари ташкил этилган бўлиб, томошабинлари сафи кенгайиб бормокда. Инсталляцияларни тўплаш, сақлаш ва каталоглаштириш масалалари ҳам эътибордан четда эмас.

Мамлакатимиз давлат мустақиллигини кўлга киритган, актуал санъат турлари оммалашига имконият туғилди. Санъат аҳли 1995 йили ташкил этилган «Осиё арт» минтақавий кўргазмаси орқали инсталляция ва перформанс билан яқиндан танишди. Қизиқиш билдирган расомлар кўп бўлган бўлса-да, аксарияти янги санъат турларига қўл урмади. Жамол Усмонов «Рухиятни англаш йўли. Миллениум-2000» лойиҳаси, 2001 йили Тошкент халқаро биеннале-сида дастлабки инсталляцияларни намойиш этди. 2005 йили учинчи Тошкент биеннале-сида марказий кўргазмалар залининг барча хоналари актуал санъат намуналарига ажратилиб, республикамиз ва минтақа мамлакатлари, Фарб ва Россия ижодкорларининг асарлари намойиш қилинди. Ўзбекистон тасви-

рий санъатида инсталляция ҳам ўз ўрнига эга бўлиб бораётганини Жамол Усмонов, Александр Николаев, Бобур Исмоиловнинг Истанбул, Венеция ва Бокуда ўтказилган биенналелардаги муваффақиятли ишлари билан ҳам билиш мумкин.

Нигора Аҳмедова, санъатшунослик фанлари доктори:

— Инсталляцияни тушуниш томошабиннинг интеллектуал салоҳияти, дунёқа-

диргазмининг давом этиш мuddатига боғлиқ.

Бугун юртимизда инсталляцияга муносабат қилаётган ижодкорлар кўпайиб, оммининг қизиқиши ҳам ортиб бормокда. Ж.Усмонов, А.Николаев, В.Ахунов, В.Усеинов, Е.Камбина, М.Фозилий, З.Мансуров, Б.Исмоилов, Н.Шарофхўжаева, Д.Розиков каби расомларнинг инсталляция, видеоарт соҳасидаги самарали изланишларини алоҳида таъкидлаш жоиз. Уларнинг ижодида усул ва жанрлар аралашуви, хусусан, рангтасвир, фото ва амалий санъат уйғунлиги кузатилади.

Актуал санъатга ёш ижодкорлар ҳам кўл уришаётир. Баъзиларнинг ишларини кузатиб туриб, ҳали шакл яратиш билан бандлиги, яъни фалсафий ғояларни ёрқин кўрсата олмаётганига гувоҳ бўламиз. Инсталляция

либ, аввалига ўйланган мавзу буткул ўзгача кўриниш касб этади. Уч-тўрт ойлик изланишлар натижасида мавзунини «Қаршилиқ учун танланган банд» инсталляциямда акс эттирдим. Темир силлиқ, совуқ хомашё, мато

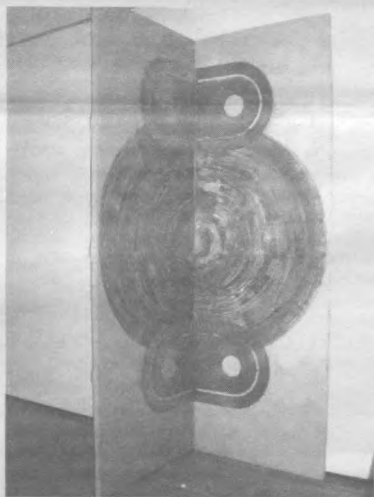
биз улоқтирган хотираларга лиммо-лим кассеталарни умр йўлига қийсладим. Инсталляция кўп қиррали санъат бўлгани боис чуқур маъно касб этиши лозим.

Ёш ижодкорлар орасида Санжар Жабборовнинг «Консервация» асари мазмун ва ғоя жиҳатдан пишиқлиги билан яққол ажралиб туради. Расом сув, ҳаво ва тупроқни шиша идишларга қадоқлаш орқали келажак авлодлар учун асраб қўйишга интилади. Яъни, ижодкорни экологик муаммолар ўйлантиради ва бунга бошқалар эътиборини ҳам тортишга уринади. Кўриниб турганидек, актуал санъатда кўпроқ глобал масалалар устида бош қотирилади. Бироқ инсталляция миллийликни рад этади, деган қараш тўғри эмас. Турли технологиялардан фойдаланган ҳолда асрий қадриятларимизни, халқимизга хос тафаккур тарзини акс эттирган инсталляциялар ҳам яратилмоқда. Масалан, Жамол Усмоновнинг «Англишнинг водийси», «Мухаббат водийси» каби асарларида миллийлик яққол акс этган.

Жамият ўзгариб бораётган, санъат ҳам янгиланиб боради. Актуал санъатнинг ўзига хослиги ҳам шунда, яъни изланишларда бир хилликдан қочиш бирламчи талаб саналади. Бугунги глобаллашув жараёни — эврилишлар, ўзида акс эттирадиган инсталляция санъатининг ривожланиши мана шундай табиий ва ижтимоий қонуниятларга асосланади.

Моҳичехра ЛАТИПОВА,
«Ma'rifat» мухбири

ИНСТАЛЛЯЦИЯ — АКТУАЛ САНЪАТ

рашига ҳавола этилади. Расом кишига эстетик завқ бағишловчи, ғўзал картинани такрорлаб қўймаслиги лозим. Картинанинг «тил»и шакл, ранг ва жанр билан изоҳланса, инсталляцияда булар ўз мазмунини йўқотадди. Мазкур актуал санъат турида расомнинг руҳий ҳолати, фалсафий қарашлари, ғояси ва уни оммага етказиб бериш усули биринчи ўринга қўйилади. Инсталляциянинг эстетик завқ бағишлаш даражаси юқори бўлмаса-да, томошабиннинг ҳиссиёт ва кечинмаларига таъсир кўрсатади. Шу жиҳати инсталляцияни қандайдир маълумотлар базаси ёки техника ҳодисаси эмас, балки санъат асари сифатида қўришга асос бўлади. Яна бир ўзига хос хусусияти шундаки, инсталляциянинг умри бир ҳафта, бир ой ёки ундан кўпроқ вақтда тугайди. Бу қандай хомашёдан яратилганига, баъзи ҳолларда

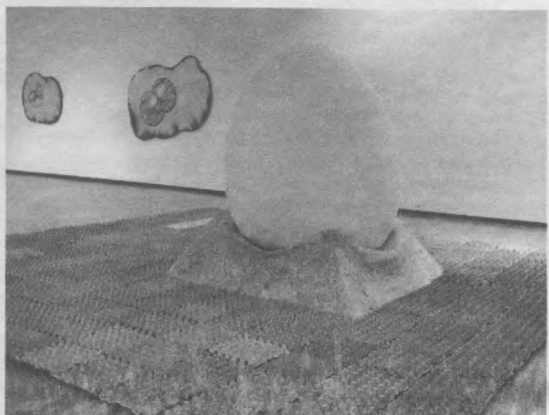
яратиш учун ижодкордан кўп йиллик тажриба, изланиш ва ўрганиш талаб этилади. Ўринли савол туғилади: дунё миқёсида қирқ йилдан ошмиқ, юртимизда эса ўн беш йилга яқин «умр кўрган» актуал санъатни ўргатиш масаласи қай даражада? Афсуски, бу борада маҳорат машғулотлари билан чекланиб қолаяпмиз. Ҳозир «Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси ва Швейцария бюроси ҳамкорлигида «Медиа-студия» ташкил этиш устида иш олиб боришмоқда.

Ўзбекистон тасвирий санъат галереясида 2008 йили ташкил этилган «5+1» гуруҳи инсталляция бўйича изланиб, бир неча йилдан буён кўргазмалар ташкил этиб келмоқда. Диёр Розиков, Нигора Шарофхўжаева, Шерзод Раҳамов, Нуриддин Расулов, Санжар Жабборовнинг «Магнит» лойиҳаси асосидаги кўргазмаси январь-февраль ойларида ўтказилди. Дунёда содир бўлаётган воқеалиқлар, «оммавий маданият» ва ахборот хуружларининг ёшлар онгига салбий таъсирлари ҳам ушбу асарларда ўз аксини топган.

Нигора Шарофхўжаева,
«5+1» аъзоси:

— Ҳар бир расом магнитини ўзига хос унсурларни қўллаган ҳолда талқин этди. Актуал санъат ҳам узок изланишларни талаб этади. Вақт ўтган сари янги ғоялар туги-

эса, аксинча, иссиқ бўлгани боис икки ўртадаги қарама-қаршилиқ кези келганда бир-бирини тўлдиради. Қизил ва кўк рангли 3х1 метрлик иккита катта холстни темир қолиплар ёрдамида бирлаштирдим. Асарни рамзий маънода янги қурилган оилага менгзайдиган бўлсак, рангларнинг бир-бирига ўтиб туриши йиллар давомида оила аъзоларининг бир тану жон бўлиб кетишини акс эттиради. Темир, мато ва мойбўёқдан фойдаланган ҳолда яна учта инсталляция яратдим. Эътиборлиси, томошабинлар асарларимни ўз ўй-хаёлларига монанд қабул қилишганини кўриб, изланишларим бесамар кетмаганидан қувондим. Гуруҳимизнинг «Вертикал» лойиҳасида видеокассеталар ёрдамида яратилган кўприк билан иштирок этдим. Асарда инсон бир ўлчамдан иккинчи ўлчамли ҳаётга ўтиши ва бу жараёнда умрини яшаб ўтиши ифода этилган. Бир танишимнинг уйидаги кераксиз видеокассеталар янги ғоя туғилишига туртки бўлди, ўша

СЎНГГИ САРАЛАШ БАҲСЛАРИ ЯКУНЛАНДИ

“Universiada—2013”

Универсиада ўйинларининг энг сўнгги саралаш босқичи ҳам ортда қолди. Энди вилоят терма жамоалари бор эътиборини Бухоро шаҳрида кечадиган финал учрашувларига қаратиши шубҳасиз.

Мазкур мусобақа барча вилоятлар терма жамоалари учун ўзига хос сарҳисоб вазифасини ҳам бажаради. Бунга яқинда Универсиадада спорт ўйинлари дастурига киритилган 4 спорт тури (футбол, баскетбол, волейбол ва кўл түпи) бўйича кечган худудий саралаш босқичи баҳсларида ҳам шохид бўлди.

Мусобақа тақвимида кўра, барча вилоят ва Тошкент шаҳри, Қорақалпоғистон Республикаси жамоалари ўзаро 5 худудга бўлинган ҳолда, «Universiada—2013» йўланмалари учун кураш олиб боришди.

Қарши шаҳрида 8—10 апрель кунлари худудий саралаш баҳслари бўлиб

ўтди. Унда мезбон вилоят билан бирга Бухоро ва сурхондарёлик талаба-ёшлар ҳам ўзаро куч синашдилар. Қарши муҳандислик иқтисодиёт институти спорт залида кечган кўл түпи учрашувларида қашқадарёлик ўсмирлар ва қизлар жамоаси барча рақибларидан устун келиб, голибликни қўлга киритди.

Қарши банк коллежиде ўтказилган волейбол (ўғил ва қизлар) жамоалари баҳсида эса бухоролик йигит-қизлар тенгқурларига ҳеч қандай имконият қолдиришмади. Баскетбол бўйича Қарши давлат университети спорт залида бўлиб ўтган қарама-қаршиликларда ҳам бухороликларнинг қўли баланд келди. Ҳакамнинг якуний ҳуш-

таги чалингунга қадар барчани ҳаяжонда ушлаб турган «миллионлар ўйини»га «Насаф» клуби стадиони мезбонлик қилди. Унда қашқадарёлик ёш футболчилар 1-ўринни эгаллаб, республика босқичи иштирокчисига айланишди.

Универсиадада спорт мусобақаларининг жамоавий спорт турлари бўйича республика босқичида сурхондарёлик талаба спортчилар қатнашолмайдиган бўлди.

— Уч кун давом этган баҳсларга ҳар бир жамоа жиддий ҳозирлик қўрди, — дейди Қарши давлат университети «Талаба» спорт клуби раҳбари Абдор Райхонов. — Вилоятимизнинг ўғил болалар кўл түпи жамоасини мураббий Камол Бўриев майдонга олиб тушди. Қизларга эса Дилшод Ҳакимов устозлик қилди. Футболчиларга Шухрат Қаюмов майдонда энг

яқин маслаҳатчи бўлди. Республика босқичидаги курашлар бундан шиддатли кечиши шубҳасиз. Аммо ғалаба қозониш учун доимо имконият бор. Бухорода ҳам бунини исботлашга ҳаракат қиламиз.

Айни пайтда Қашқадарё вилояти шарафини ҳимоя қилувчи барча жамоалар, спортчилар маънавий мураббийлар кўмағида яратилган ажойиб шарт-шароитлардан самарали фойдаланган ҳолда жиддий синовга тайёргарлик қўймоқда. Хусусан, кўл түпи (ўғил ва қизлар) жамоалари Қарши муҳандислик-иқтисодиёт институти спорт залида ва футболчилар «Геолог» спорт мажмуасида машғулоти олиб бормоқда. Спортнинг қолган саккиз тури бўйича ҳам вилоятликлар тадориғи қизиб.

Ўктам МЕЙЛИЕВ
Қашқадарё вилояти

Жорий йил Бухоро шаҳрида бўлиб ўтадиган Универсиадада спорт ўйинлари дастуридан ўрин олган 4та жамоавий спорт тури бўйича ҳам якуний саралаш баҳслари ўтказилиб, голиблар номи маълум бўлди.

8—10 апрель кунлари Самарқанд шаҳрида Самарқанд, Навоий ҳамда Жиззах вилояти терма жамоалари ўзаро куч синашди. Эътиборлиси, йўланмалар асосан навоийлик ҳамда самарқандлик ўғил-қизлар ўртасида тақсимланди, Жиззахлик талабалар жамоавий спорт турларининг ҳеч бирида зафар қозона олмади.

Шу тариқа, футбол, волейбол ва кўл түпи баҳсларида Самарқанд вилоятининг ўғил болалар жамоаси «Universiada—2013» йўланмаси эгаси бўлишди. Уларнинг сафига гандболчи қизлар ҳам қўшилди. Навоийлик ёшлар эса баскетбол (қизлар ва ўғил болалар) ва волейбол (қизлар) бўйича финал босқичида иштирок этадиган бўлишди.

Тошкент шаҳри минтақасида пойтахтлик ёшлар билан бирга Тошкент ва Сирдарё вилоятлари жамоалари берадилар. Шиддатли баҳслар якунида белгиланган барча жамоавий спорт турлари бўйича Бухоро шаҳрига айнан мезбон талабалар билан шакллантирилган терма жамоалар йўл олиши ойдинлашди. Тошкент вилояти ва сирдарёлик талабалар энди ўз имкониятини индивидуал спорт турлари бўйича ўтказиладиган баҳсларда синаб қуришади.

БОЛАЛАРНИНГ СЕВИМЛИ МАСКАНИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Яқинда фойдаланишга топширилган Пискент туманидаги Болалар ва ўсмирлар спорт мактабиде айни кунда мактаб ва касб-ҳунар коллежларининг 250 нафарга яқин ўқувчиси бадий гимнастика, кураш, енгил атлетика, бокс, стол тенниси каби спорт турлари билан мунтазам шуғулланишмоқда. Бинобарин, ушбу мактаб болаларнинг сеvimли масканига айланган.

Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси маблағи ҳисобидан барпо этилган ушбу мажмуада спортнинг ўндан ортқ тури билан шуғулланиш учун барча шарт-шароитлар яратилган. Бу имкониятлардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш зарур.

— Режаларимиз катта, — дейди

мазкур мактаб директори Мухторхўжа Ғуломов. — Ён-атрофдаги маҳаллаларда яшовчи ўсмирлар орасида мажмуамизда бадий гимнастика ва енгил атлетика билан шуғулланишни хоҳловчилар кўпайиб бормоқда. Шунинг учун ана шу спорт турлари бўйича қўшимча гуруҳлар очмоқчимиз.

Пискентдаги ўндан ортқ умумтаълим мактабларида мазкур Болалар ва ўсмирлар спорт мактабига қарашли тўғарақлар фаолияти йўлга қўйилган. Ўндан зиёд спорт турлари бўйича ташкил этилган ушбу тўғарақлар машғулотида саккиз юз эллик нафарга яқин ўғил-қиз иштирок этмоқда. Жумладан, 22-умумтаълим мактабиде очилган футбол тўғарағига ўттиз нафардан зиёд болалар қатнаётди. — Машғулотларда мураббийла-

Шунингдек, Андижон минтақасида старт олган худудий мусобақалар ҳам якунланди. Унда андижонлик талабалар баскетбол (ўғил болалар), волейбол ва кўл түпи (ҳар иккисида ҳам ўғил ва қиз болалар) бўйича рақибларидан имконияти баланд эканини намойиш этишди. Шиддатли ҳужумлар остида ўтган футбол баҳсларида эса омад Фарғона вилояти йигитларига кулиб бокди. Энди улар Бухорода асосий соврин учун курашади. Наманганлик қизлар эса баскетбол баҳсларида фаоллик кўрсатиб, финал босқичи йўланмасини қўлга киритишди.

Нукус шаҳридаги йирик спорт иншоотларида волейбол, баскетбол, кўл түпи ва футбол бўйича Қорақалпоғистон Республикаси ва Хоразм вилояти жамоалари ўзаро рўбарў келишди. Мурасасиз руҳда ўтган қарама-қаршиликларда волейбол, баскетбол, кўл түпи бўйича қорақалпоғистонлик спортчи йигит ва қизлар жамоалари ўзининг тенгсизлигини исботлади. «Турон» стадионида кечган футбол матчида 1:1 ҳисоби қайд этилди.

Эслатиб, ўтамин, бошқа минтақалардан фарқли ўлароқ, шимолий худудда Универсиадада спорт ўйинлари финалига чиқиш учун уй-сафар тизимида баҳслар ташкил этилади. Демак, йўланма берувчи жавоб ўйинлари Хоразм вилоятида ўтишини ҳисобга олсак, ҳар бир мусобақа финалга тенг тарзда ўтиши шубҳасиз.

Зоҳиджон ХОЛОВ

ҚУРЪА ТАШПАНДИ

Ньон шаҳрида футбол бўйича Европа чемпионлар лигаси ҳамда Европа лигаси ўйинларининг ярим финал учрашувларига қуръа ташлаш маросими бўлиб ўтди.

Унда кўна қитъанин энг кучли 4 жамоаси ўзининг навбатдаги рақибини билиб олди: «Бавария» — «Барселона» ҳамда «Боруссия» — «Реал». Европа лигаси «жуфтлик»лари эса қуйидагича: «Фенербахче» — «Бенфика» ҳамда «Базел» — «Челси».

Демак, илк учрашувлар 23 ва 24 апрель кунлари, жавоб ўйинлари бир ҳафта кейин, аниқроғи, 30 апрель ва 1 май кунлари ўтказилса, Европа лигасининг дастлабки ярим финал матчида 25 апрель кун старт берилади ва 2 май кунги финалчилар аниқланади.

Европа чемпионлар лигаси финали 25 май кун «Уэмбли» стадионида ўтказилади. Унга эса мухлислар Европа лигасининг ҳал қилувчи баҳсида (15 май, «Амстердам Арена») тўвоҳ бўлишди.

БУГУН УЧИНЧИ «ИМТИҲОН»

«Формула-1» мусобақалари йил давомида дунёнинг бир қатор мамлакатларида ўтказилиши аънаъанга айланган. Навбатдаги Гран-при баҳсларида Хитой мезбонлик қилмоқда.

«Хитой Гран-приси» жорий мавсумдаги учинчи босқич мусобақалари ҳисобланади. «Феррари» жамоаси етакчиси Фелипе Масса мазкур йирик кимўзар арасида ташкил

этилган эркин айланиш мусобақасининг иккинчи босқичида энг яхши кўрсаткичини қайд этди. Бразилиялик спортчи кеча Шанхайдаги автодромда белгиланган айланини 1 даққаю 35,340 сонияда ортда қолдирди. Бу борада иккинчи ўринга «Лотус» жамоаси вакили Кими Райкконен (1.35,492) лойик қўрилди. Учинчи ўрин эса «Феррари»нинг бошқа бир вакили Фернандо Алонсо (1.35,755)га nasib этди.

КАМАРДАН МАҲРУМ БЎЛДИ

Жаҳон бокс кенгаши (WBC) америкалик спортчи Андре Уорддан 76,2 килограммгача бўлган вазн тоифасидаги боксчилар ўртасидаги жаҳон чемпионлиги камарини олиб қўйди.

29 ёшли Уорднинг елкасидан олган жароҳати ва қутилмаганда жароҳатли амалиётини бошидан ўтказишга мажбур бўлгани ташкилотнинг мазкур қарорига қелишига сабаб бўлган. Уорд чемпионлик унвонига 2011 йилнинг декабрида британиялик Карл Фрочни енгиб эришганди. 2013 йилнинг январь ойида у ҳамюрти Келли Павлика қарши рингга чиқди. Маълумотларга қараганда, WBC таснифидеги мазкур вақант чемпионлик камари учун жорий йилнинг июнь ойида камерулик Садио Бика ва мексикалик Марко Антонио Перибан куч синашадиган бўлди.

ҲАЛ ҚИЛУВЧИ МАТЧ

Баскетбол бўйича Евролига баҳслари доим кескин ва мурасасизлиги билан мухлислар диққат марказида бўлиб келган. Айни кунларда мазкур чемпионатнинг чорак финал баҳслари давом этмоқда.

Дастлабки матчида каталонияликларга имкониятни бой берган «Панатинаикос» жамоаси иккинчи баҳсда мувозанатни тиклашга муваффақ бўлди. Бу эса сўнгги — учинчи матчининг мурасасиз бўли-

шидан дарак беради. Барселона шаҳрида ўтказилган баҳсда меҳмонлар «Барса Регал» клубини 66:65 ҳисобида енгди. Ушбу матчида энг сермахсул ўйинчи деб грек баскетболчиси Жеймс Жист топилди. У ўйин давомида 14 очко ишлади. Каталонияликлар сафиде эса Хуан Карлос Наварро 20 балл тўплади. Ҳал қилувчи учрашув 16 апрель кун Афинада бўлиб ўтди.

Холмурод САЛИМОВ,
ЎЗА мухбири
Суратларда: Пискент туманидаги Болалар ва ўсмирлар спорт мактаби.
Отабек МИРСОАТОВ
(ЎЗА) олган суратлар.

«SHARQ» NASHRIYAT-MATBAA AKTIVDORLIK kompaniyasi taqdim etadi!

SOTUVDA!

TEX KUTUVXONA

Мурожаат учун телефонлар:
(+99 895) 177-2014; (+99 871) 233-3590; (+99 871) 233-5872
web sayt: www.sharq.uz

УШБУ КИТОБЛАРНИ «SHARQ ZIYOKORI» КИТОБЛАР МАРКАЗИНИНГ МАРКАЗИЙ ХАМДА ВИЛОЯТЛАРДАГИ ДУКОНЛАРИДАН СЎРАНИ!

Авдехон шахри: Фитрат кўчаси, 245-савдо мажмуаси, 2-қатор, 40-дўкон.	8 374 224-3291; +998 (95) 200-8644; +998 (95) 200-4803; +998 (91) 483-1167	Фаргона шахри: К. Додхоҳ кўчаси, 2-уй.	+998 (95) 400-4468; +998 (91) 666-0077
Бухоро шахри: Муҳаммад Иқбол кўчаси, 11-уй.	8 365 223-5996; +998 (93) 620-2333	Марийлон шахри: Мустақиллик кўчаси.	8 373 233-3683; +998 (98) 576-5509
Мўлжал: Бухоро Давлат университети биносиди.		Гулистон шахри: Мустақиллик кўчаси, 81-уй.	8 367 225-1299; +998 (90) 509-7252
Жиззах шахри: Шароф Рашидов кўчаси, 1-уй.	8 372 226-4293; +998 (90) 538-1600	Термиз шахри: Ат-Термизий кўчаси, 1-уй.	8 376 223-1104; +998 (93) 636-6868; +998 (93) 638-3858
Навоий шахри: Ўзбекистон кўчаси, 14-уй.	8 436 223-0130; +998 (95) 603-4513	Қарши шахри: Ўзбекистон кўчаси, Марказий универмаг ёнида.	8 375 225-3279; +998 (98) 776-4101; +998 (98) 275-4101
Мўлжал: Вилоят Суди ёнида.	+998 (90) 730-1234; +998 (90) 717-8608	Ташкент шахри: «Ўрда», Шайхонтоҳур тумани, Навоий кўчаси, 16-уй.	8 371 241-2590; +998 (90) 982-6941
Наманган шахри: Навоий кўчаси, 36-уй.	8 369 226-4964; +998 (93) 494-6873	«Бодомзор», Юнусобод тумани, Ботиншамол кўчаси, 8-уй.	8 371 234-6085; +998 (91) 163-6018; +998 (95) 177-2013
Мўлжал: Наманган шаҳар Солиқ инспекцияси, «Фарҳод» супермаркети, «Сардоба» бозори ёнида.		«Фарҳод», Учтепа тумани, Фарҳод кўчаси, 58-уй.	+998 (93) 902-1175
Нукус шахри: Дўстлик гузар кўчаси, Амфитеатр.	+998 (93) 614-3932; +998 (93) 489-2522	«Беруний», Шайхонтоҳур тумани, Беруний кўчаси, 12-уй.	8 371 296-0826; +998 (90) 958-8239
Самарқанд шахри: Университет хибони, 15-уй.	8 366 233-2368; 8 366 239-1468; +998 (90) 224-2954	Ташкент Давлат педагогика университети «Миллий кутубхона», Юнусобод тумани, Навоий кўчаси, 1-уй.	+998 (93) 394-8988
Мўлжал: СамДУ Геология факультети ОРАКМ, Мустақиллик кўчаси, 48-уй.	8 366 233-1763; 8 366 390-1763		
Хива шахри: «Ичан қалъа» Давлат кўриқдонаси.	+998 (91) 431-5787; +998 (91) 917-6960		

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari), "Uchitel' Uzbekistana", Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib), "Uchitel' Uzbekistana", Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

INDEXS: 149, 150, F-418.

Tiraj 54946.
Hajmi 4 bosma taboq:
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga kelgan qo'yilmalar taqrib qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent, Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi—236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi—236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi—236-54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi—236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi—236-55-58, reklama va marketing bo'limi—233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda

erkin narxda

Dizaynerlar:

Liliya BINASHEVA,

Malohat TOSHOVA.

Navbatchi muharrir:

Xulkar TO'YMANOVA.

Navbatchi:

Jo'rabek JANGIROV.

«Sharq» nashriyot-matbua aksionerlik kompaniyasi boshmaxonasi.

Korxona manzili:

«Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

Ushbu jurnali—21.35

Topshirildi—21.40